

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Andra kammaren.

Nr 31.

Lördagen den 6 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår vissa jordbruksärenden.

§ 2.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Hallberg**, som anförde: Herr talman! Såväl person- som godstrafiken på de svenska järnvägarna har på grund av den starkt minskade motortrafiken på landsvägarna, de militära transporterna samt svårigheter med bränslet ställt oerhört stora krav på järnvägarnas kapacitet. På ett i det stora hela utmärkt sätt ha järnvägarnas ledning och personal lyckats bemästra påfrestningarna och tillfredsställande klara trafiken. Besvärliga tågförseningar, särskilt under vintertiden, ha emellertid icke kunnat undvikas, vilket den trafikerande allmänheten utan nämnvärt knot funnit sig i.

Däremot väcker det en ganska allmän och förklarlig förargelse, då tågtidtabellerna inte alltid anpassas — där man dock tycker att så kunde ske — med tillräcklig smidighet. Ett par exempel från enskilda järnvägar, som bedriva samtrafik med statsbanorna, kunna anföras.

På Stockholm—Wästerås—Bergslagens järnväg, bandelen Ludvika—Stockholm, har alltid tidigare funnits tågförbindelse vid Ludvika med tåg från Falun mot Göteborg på middagarna. Numera har denna förbindelse upphört, så att förbindelse finnes endast en gång om dagen, nämligen på eftermid-

Interpellation. (Forts.)

dagarna, vilket innebär stora olägenheter för den trafikerande allmänheten vid mellanliggande orter mellan Falun och Ludvika.

Även för i Falun utkommande morgontidningar, som skola transporteras till stationer vid S. W. B. bortom Ludvika, ha nästan oöverstigliga svårigheter uppstått att få fram tidningarna till dessa orter samma dag de utkomma. Middagståget går från Ludvika mot Stockholm kl. 11.34, medan tåget från Falun ankommer till Ludvika kl. 12.02. Man tycker, att det med litet god vilja skulle, såsom tidigare, gå att anordna anslutning med nämnda tåg i Ludvika. Ledningen för S. W. B., som är ansvarig för de nuvarande olägenheterna, torde motivera den ur allmänhetens synpunkt mycket beklagliga tidtabellen i detta fall med att statsbanan Krylbo—Mjölby, som korsar S. W. B. vid Västanfors, inte tar hänsyn till förbindelsen med S. W. B. vid sistnämnda station.

Ett annat märkligt fall av otymplig tågtidtabell berör Södra Dalarnas och Gävle—Dala järnvägar och deras anslutning till statsbanorna. Ett tåg från Älvdalen och Mora på morgnarna, med avgång från Älvdalen kl. 4.50 och från Mora kl. 6.17, ankommer till Rättvik kl. 7.06. Blott 21 minuter tidigare avgår ett persontåg från Rättvik till Krylbo och Stockholm. Denna anordning har väckt berättigade anmärkningar från allmänhetens sida.

Flera liknande exempel på, som det förefaller, dålig korrespondens mellan statens järnvägar och de enskilda banorna beträffande tågtidtabellerna skulle säkert kunna anföras.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Är herr statsrådet villig att för kammaren lämna en information angående principerna för tågtidtabellernas uppgörande i sådana fall, som berörts i denna interpellation, och som avse samtrafik mellan enskilda och statens järnvägar?

2) Har herr statsrådet såsom chef för kommunikationsdepartementet möjlighet att genom direktiv till vederbörande järnvägsmyndigheter inverka på tidtabellernas uppgörande, så att största möjliga hänsyn toges till den trafikerande allmänhetens berättigade krav?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3.

Interpellation.

Herr Skoglund i Umeå erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! För någon tid sedan ingav Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse, vari påvisades de svårigheter, som förelågo att få ledigförklarade tandteknikertjänster besatta med kompetenta sökande. Förvaltningsutskottet hade nämligen vid två tillfällen och i fem olika tidningar utannonserat en tandteknikertjänst utan att någon sökande anmält sig. På grund av denna och tidigare liknande erfarenhet ansåg sig förvaltningsutskottet böra inför Kungl. Maj:t anmäla förhållandet och anhålla att åtgärder måtte vidtagas.

Framställningen i fråga har av Kungl. Maj:t remitterats till medicinalstyrelsen, vilken å sin sida anmodat de olika landstingens förvaltningsutskott att avgiva yttranden i saken. Av dessa, vilka nu kommit medicinalstyrelsen till handa, synes framgå, att de i Västerbottens län förekommande svårigheterna i regel icke varit för handen inom andra landstingsområden. Antalet sökande till de utannonserade tjänsterna har dock varit ringa, vartill kommer det förhållandet, att det endast är ett litet fåtal tjänster, som hittills blivit inrättade och ledigförklarade. Av tillgängliga uppgifter framgår nämligen, att anta-

Interpellation. (Forts.)

let inom folktandvården anställda tandtekniker för närvarande utgör ungefär 50 mot 300—400, vilka torde komma att erfordras vid en fullt utbyggd folktandvårdsorganisation. Trots detta har det tillgängliga antalet kompetenta tandtekniker icke motsvarat det absoluta behovet i landet i dess helhet. Medan de mera centralt belägna landstingen fått de av dem inrättade teknikertjänsterna besatta, ha de avlägset liggande antingen icke alls eller först med stora svårigheter lyckats få kompetenta tjänsteinnehavare.

Även de privatpraktiserande tandläkarna anmäla, att brist på tandtekniker föreligger. Sveriges Tandläkareförbund förklarar sålunda i ett i dagarna avgivet yttrande, »att stora svårigheter förefinnas att vid byte av tandtekniker omgående erhålla ny lämplig sådan. Man får sålunda ofta annonsera länge, innan kompetent tekniker kan erhållas, och ej sällan får man ändock nöja sig med en lägre kvalificerad kraft, vilken tager tandläkarens tid mer i anspråk och därigenom ej obetydligt sänker dennes kvantitativa prestationsförmåga. På sina håll synes brist förefinnas även på mindre kompetenta tandtekniker. På de orter, där kommersiella laboratorier finnas, yppa sig i vissa fall svårigheter att få arbetena färdigställda inom behörig tid. Orsaken därtill är alltså brist på arbetskraft.»

Här berörda förhållanden äro följaktligen sådana, att den föreliggande frågan ovillkorligen kräver en närmare omprövning, icke enbart med hänsyn till läget för dagen utan framför allt med tanke på det framtida behovet av tandtekniker. Möjligheten att i ett snabbare tempo än hittills utbygga vår folktandvårdsorganisation sammanhänger nämligen icke endast med tillgången på tandläkare utan är också betingad av tillgången på tandtekniker och övriga hjälpkrafter i tandvårdsarbetet. Från statsmakternas sida ha numera vissa åtgärder vidtagits för att öka antalet utexaminerade tandläkare, och ytterligare åtgärder lära nog bliva erforderliga. Turen bör nu vara kommen till frågan om tandteknikerutbildningen och dess ordnande. Försummar man att i tid ordna den saken, löper man lätt risk för att den framtida utbyggnaden av folktandvården kommer att avsevärt försvaras även till följd av bristen på tandtekniker.

Under sådana förhållanden måste det vara en mycket viktig angelägenhet att frågan om tandteknikerutbildningen får en rationell och snabb lösning. Från medicinalstyrelsens sida har den saken understrukits i ett flertal yttranden och framställningar. Jag ber att i det sammanhanget få hänvisa till styrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 maj i år. Även tandteknikernas egen organisation, Svenska Tandtekniker Förbundet, ansluter sig till nyssnämnda krav.

Frågan om tandteknikerutbildningen kan förmodligen icke lösas på annat sätt än genom inrättandet av en statligt ordnad utbildningsanstalt. Förslag därom föreligger också i ett av Tandläkarinstitutets lärarråd på uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetat yttrande avgivet den 18 december 1939. Möjligt är, att förslaget i fråga är i behov av en överarbetning, vilken i så fall lämpligen kunde ske samtidigt med den prövning av frågan om tandläkarutbildningen, som medicinalstyrelsen föreslagit i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 oktober i år. På så sätt skulle också en önskvärd samordning av såväl tandläkarnas som deras hjälpkrafter utbildningsfråga komma till stånd.

På grund av det anförda får jag därför anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat den alltmer tilltagande bristen på kompetenta tandtekniker?
2. Är statsrådet i så fall beredd vidtaga åtgärder för att motverka densamma t. ex. genom en statligt ordnad tandteknikerutbildning?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 472, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva skattskyldig rätt att vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt m. m. åtnjuta avdrag för gåva, avsedd för internationellt hjälparbete; och

nr 473, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig nedsättning av skatten för vissa automobiler.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.11 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 9 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande november.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 240, 241, 243, 245 och 246 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 65.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.03 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 10 november.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens andra kammare.

Enär jag blivit utsedd till ledamot av riksdagens första kammare efter avgående ledamoten K. G. Westman och mottagit detta uppdrag, får jag härmed vördsamt avsäga mig uppdraget att vara ledamot av andra kammaren för Östergötlands län.

Stockholm den 5 november 1943.

K. A. Westman.

Kammaren beslöt, med godkännande av den gjorda avsägelsen, att om den härigenom inom kammaren uppkomna ledigheten jämlikt § 28 riksdagsordningen hos Konungen göra anmälan; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

§ 2.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Andersson** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Jacobson till mig riktat frågan, om jag vore villig

*Svar på
interpellation.*

1. att med det snaraste låta undersöka de nuvarande tågförbindelserna efter Inlandsbanan,

2. att — om denna undersökning giver vid handen, att de nuvarande förhållandena äro otillfredsställande — förhindra ytterligare försämringar; samt

3. att om möjligt anbefalla förbättringar, där sådana anses erforderliga.

I sin motivering har interpellanten framställt kritik mot vissa förhållanden beträffande trafiken på Inlandsbanans nordligare delar, bland annat rälsbussbeståndets kvalitet samt tågens uppehållstider, tågfrekvensen och andra tidtabellsfrågor. I främsta rummet har interpellanten riktat invändning mot en av honom befarad förestående indragning av vissa rälsbussförbindelser på sträckan Vilhelmina—Östersund och omvänt.

Med anledning av interpellationen har jag från chefen för statens järnvägar inhämtat ett yttrande, som innehåller en redogörelse dels för nuvarande förhållanden i de av interpellanten berörda hänseendena och dels för det förberedelsearbete beträffande nästa års sommartidtabell, som sedan mitten av september pågått och som numera föranlett vissa direktiv till linjemyndigheterna i fråga om tidtabellens utformning.

Då saken väsentligen har ett lokalt intresse, har jag ansett mig icke böra upp- taga kammarens tid med att här återgiva redogörelsen utan har för interpellan- tens information tillställt honom en avskrift av densamma.

Svar på interpellation. (Forts.)

För egen del vill jag inskränka mig till det allmänna uttalandet att, såsom redogörelsen utvisar, interpellantens farhågor för en försämring av de nuvarande kommunikationerna så långt ifrån synas berättigade, som ett genomförande av järnvägsstyrelsens direktiv i fråga om tågplanen efter nästa tidtabellsskifte fastmer skulle medföra betydelsefulla förbättringar i tågförbindelserna på Inlandsbanan och därtill anknäytande sidolinjer, bl. a. i vissa avseenden som interpellanten särskilt berört.

Härefter yttrade

Herr **Jacobson**: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för det lämnade svaret.

Jag noterar med särskild tillfredsställelse, att någon indragning av morgontåget från Vilhelmina, varom förslag framkommit, icke kommer att äga rum samt tillkomsten av det nya rälsbusståget, som kommer att utgå från Storuman på morgonen med återkomst på kvällen, och att det osedvanligt långa uppehållet i Hoting kommer att nedbringas till 35 minuter.

Men det finns dock en sak, som jag fortfarande är missnöjd med, nämligen järnvägsstyrelsens negativa inställning i fråga om väntsalarnas öppethållande vid tiden för tågens ankomst och avgång. Någon förbättring i detta hänseende går icke att genomföra, säger styrelsen, enär arbetstiden i så fall skulle bli alltför betungande för vederbörande platsvakt. Jag tillåter mig följande fråga: Varför inte installera samma anordningar, som för närvarande finnas på många stationer i södra och mellersta Sverige, nämligen automatiska stängningsanordningar med tidur och portvaktslås?

Låt Norrland, herr statsråd, i detta avseende bli jämställt med det övriga Sverige!

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 3.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde; och

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår vissa jordbruksärenden.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd, som anförde: Herr talman! Under de senaste åren ha på grund av kriget och därmed följande avspärrning från gummi-producerande länder avsevärda inskränkningar måst vidtagas i automobiltrafiken. Så länge dessa inskränkningar endast berörde personbilstrafiken, medförde de icke den katastrofala verkan för vårt näringsliv, som en alltför hård nedskärning av lastbilstrafiken otvivelaktigt kommer att medföra.

De senaste indragningarna av trafikillstånd, som nu äro aktuella, komma i många fall att bereda stora svårigheter, särskilt då det gäller livsmedelstransporterna. Genom den centralisering av såväl mejeridrift som slakt, vilken skett de senaste åren, är man i hög grad beroende av biltransporterna. För dessa transporter kunna icke järnvägarna i tillräcklig utsträckning utnyttjas, enär det här gäller att dagligen samla upp mjölk och slaktdjur i gårdarna och snabbast möjligt ombesörja leveranserna till respektive mejeri och slakteri. Andra tyngre transporter synas däremot i största möjliga utsträckning kunna ombesörjas av våra järnvägar, varigenom vårt nedskurna bilbestånd kan sparas för sådana transporter, som icke lämpligen kunna utföras med järnväg.

Emellertid synes vid uppgörande av transportplanerna för vedtransporterna icke alltid nödig hänsyn tagits till nödvändigheten att i största möjliga utsträckning spara på automobilgummit. Lämpligen borde ju transporten av ved med automobil inskränkas till att framforsla veden till närmaste järnvägsstation och sedan låta järnvägarna sköta den fortsatta frakten till konsumtionsorterna. Det förekommer emellertid i mycket stor utsträckning, att transporten av ved sker medelst bil parallellt med järnvägarna en sträcka av 40 å 50 kilometer, under det att järnvägarnas lastkapacitet icke utnyttjas. I vissa fall hämtas på dessa avstånd ved upplagd invid järnvägslinjerna, i omedelbar närhet av järnvägsstationerna och till och med på stationsområdena, med automobil för att transporteras till den konsumtionsort, dit även järnvägen leder. Vidare förekommer att ved, som lämpligen kunde transporteras med hästfordon inom en räjong av 4—5 kilometer, i stället hämtas med automobil till närmaste stad. Förbrukare inom denna räjong hänvisas till att likaledes hämta sin ved med automobil, ved som är så belägen, att den lämpligen borde transporteras med järnväg till staden ifråga. Härigenom uppkomma dubbeltransporter med automobil, som lämpligen kunde undvikits.

Då det givetvis är ett allmänt intresse att största sparsamhet iakttages med vårt begränsade bil- och gummibestånd, anser jag mig böra bringa förhållan-

Interpellation. (Forts.)

dena till kännedom. Jag anhåller följaktligen om kammarens benägna tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

- 1) Anser herr statsrådet, att här påtalade förhållanden böra fortgå?
- 2) Om så inte är fallet, är herr statsrådet villig medverka till sådana åtgärder, att vedtransporterna i den utsträckning, som lämpligen kan äga rum, ske med järnväg, varigenom bil- och gummitillgångarna i största möjliga utsträckning sparas för oundgängligt nödvändiga livsmedelstransporter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till

Herr **Lundberg** i Uppsala, som yttrade: Herr talman! Kristiden har medfört statliga regleringsåtgärder på näringslivets olika områden. Dessa ha varit, äro och komma väl att bli nödvändiga för åstadkommande av en god hushållning med landets resurser av arbetskraft och materiel. Efterkrigstiden emotses även med en viss oro, och åtgärder ha vidtagits för en fredsberedskap, som har till syfte att skapa arbete och trygghet åt vårt folk. Dagens bristproblem äro svåra att komma till rätta med, men efterkrigstidens problem komma måhända att bli än större. En stark fredsberedskap är nödvändig, men denna kommer i hög grad att bli beroende av de personer, vilka skola handha organisationen och ledningen av densamma. Brister det i denna del av vår fredsberedskap, kunna vi vara förvissade om, att både arbetare och näringsliv komma att utsättas för stora och hårda påfrestningar.

Det är icke nog med att ha en god organisatorisk apparat, det gäller även att på alla viktigare poster få praktiskt kunniga, omdömesgilla och driftiga tjänstemän, speciellt då på s. k. chefsposter. Jag är medveten om att det stora flertalet av våra tjänstemän äro väl kvalificerade för sina arbetsuppgifter, men jag har även vetskap om att det på en del viktiga poster finns tjänstemän, med goda examina och pappersmeriter, som i det närmaste sakna kunskap och fall-enhet för de praktiska arbetsuppgifter, vilka ändock dominera arbetsmarknaden och näringslivet.

Vid tillsättandet av tjänstemän borde det vara av grundläggande betydelse, att den personliga dugligheten för den föreliggande arbetsuppgiften skall sättas i förgrunden och att pappersmeriter och examina icke få vara de avgörande faktorerna. Detta gäller i främsta rummet för befattningar, där det krävs praktiskt kunnigt och driftigt folk. De formella kvalifikationerna borde få vika för de reella. Det är icke tjänstemännens fel, att de i en del fall äro olämpliga för den arbetsuppgift de fått. Felet ligger i att vi, trots alla vackra ord om en demokratisk duglighetsbedömning, ändock i det praktiska livet låta examina och pappersmeriter bli avgörande.

Då denna övervärdering av examina och pappersmeriter synes till- i stället för avtaga, är det angeläget att bryta denna utveckling. Det gäller icke endast att bryta den föreställningen, att examina i och för sig skulle kvalificera till vissa befattningar, utan det gäller i främsta rummet att hindra en utveckling, där svenskt produktions- och samhällslivs effektivitet kan äventyras eller hindras att komma till sin fulla kraft. Dyrbara examina som kompetenskrav till befattningar, vilka icke kunna ha nytta av eller tillgodogöra sig dem, kunna endera föra till ett akademiskt proletariat eller också till att lönevillkoren bestämmas efter en högre utbildning, som icke kan utnyttjas för den tjänst lönen avser. Det är icke utan att det ligger en hel del i den uppfattningen, att för att få en högre befattning inom stat och kommun är det titeln och icke lämp-

Interpellation. (Forts.)

ligheten, som är avgörande vid tillsättandet av befattningen. Detta har fört till, att i en del fall få s. k. underordnade icke endast lära upp sina överordnade utan även utföra det arbete, för vilket en överordnad sedan uppbär äran. Det får icke vara så, att vissa tjänster göras till ett privilegium för en viss grupp. Dugligheten, med eller utan examina, måste bli avgörande.

Under nuvarande förhållanden och inför den kommande efterkrigstiden är det av stor vikt, att denna fråga ägnas största uppmärksamhet. Olämpliga tjänstemän böra flyttas till lämpligare arbetsområden och hänsyn till dugligheten praktiskt tillämpas vid nytillsättning av tjänstemän.

En central ställning inom arbetsmarknaden och vårt näringsliv intaga våra arbetsförmedlingsorgan. Under nuvarande förhållanden äga de stora maktbefogenheter över arbetare, arbetsgivare och näringsliv. Speciellt har detta kommit till synes inom bostadsproduktionen och skogsavverkningarna. Det krävs av länsarbetsnämndernas tjänstemän, att de kunna planera såväl på kort som på längre sikt, att de ha kunskap om arbetsmarknaden och att den begränsade tillgången på arbetskraft och materiel bäst blir utnyttjad. Efterkrigstiden kommer även att ställa ökade krav på våra arbetsförmedlingsorgan. Det är av grundläggande betydelse, att de som skola ha hand om denna verksamhet besitta verkliga kunskaper om de praktiska arbetsuppgifter, vilka ändock dominera arbetsmarknaden. Det är viktigt, att dessa tjänstemän ha god kontakt med den lokala arbetsmarknads olika parter och att de kunna omfattas med förtroende och tillit. Detta är viktigare än om en skrivelse eller ett komma icke bli så formellt riktiga. Tyvärr brister det i förtroendet till våra arbetsförmedlingsorgan på en del håll. Varken arbetare eller arbetsgivare kunna ha förtroende till exempelvis personer i ansvarig ställning inom dessa organ, om deras omdömen i praktiska frågor påminna om förra kristidens bränslekommissionsrepresentant, som till vägledning hade antecknat: »gran korta barr och tall långa barr.» Även om dessa tjänstemannatyper lyckligtvis äro ett fåtal, måste det ändock för samhället vara angeläget, att de fortast möjligt bli ersatta med praktiskt kunniga och driftiga personer, som kunna vara till hjälp och stöd för arbetare, arbetsgivare och samhället. Det är icke nog med, att arbetsmarknadskommissionen söker vara den avgörande parten i större frågor, det krävs, eller borde krävas, att våra länsarbetsnämnder kunde bli en tillförlitlig och omdömesgill barometer för den lokala eller det begränsade arbetsområdet. De skulle i en hel del frågor kunna utföra ett självständigt och fruktbringande arbete.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat de av mig anförda synpunkterna, och kan det påräknas, att statsrådet kommer att inom de statliga institutioner, som syssla med arbetsmarknadsfrågor, dels få till stånd en annan bedömning av kompetenskraven till olika befattningar och dels föranstalta om att olämplig personal, speciellt i förtroendeställning, förflyttas till lämpligare arbetsområden, och att praktiskt kunniga och driftiga personer komma i deras ställe?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.32 f. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 13 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Åberopande tidigare insänt läkareutlåtande anhåller jag vördsamt om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet från och med den 13 november tills vidare.

Härnösand den 12 november 1943.

Ivar Österström.

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Lundberg* i Uppsala vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, angående vissa personalfrågor inom de statliga institutioner, som syssla med arbetsmarknadsfrågor.

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 för befrämjande av frivillig skyddsympning mot difteri;

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens järnvägars räkning av aktierna i svenska rederiaktiebolaget Öresund m. m.;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal i fråga om vissa markbyten mellan statens järnvägar och Borås stad m. m.;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Stockholms stad av visst område å Ladugårdsgärdet;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en postverket tillhörig fastighet i Stockholm;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett statens järnvägar tillhörigt markområde i Morastrands köping;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Strömstads förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätten i samma stad komma att indragas;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 till bidrag till utlands-svenskarnas förening;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens geotekniska institut m. m.; och

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av rântan å lån från statens utlåningsfonder;

bevillningsutskottets betänkande, nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt jämte i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, m. m.; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår jordbruksdepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för vissa tomtupplåtelser;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av visst område till Fredrika kommun i Västerbottens län;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av bidrag ur domänfonden till föreningen för växtförädling av skogsträd.

§ 5.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 474, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår vissa jordbruksärenden.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.06 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 16 november.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande november.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 244 och 247—257, bevillningsutskottets betänkande nr 56, andra lagutskottets utlåtanden nr 65 och 66 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 66—70.

§ 3.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 475, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 476, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 477, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 478, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.06 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 17 november.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Hans excellens herr statsministern **Hansson**, som anförde: Herr Persson i Falla har med kammarens tillstånd till mig riktat följande frågor:

1) Anser statsministern att den praxis som alltmer blivit rådande beträffande tiden för propositionernas avlämnande till riksdagen innebär sådana olägenheter i olika avseenden att en bättre ordning är önskvärd och nödvändig?

2) Är statsministern beredd att oförtövat låta undersöka olika möjligheter till ett sådant ordnande av departementsarbetet att regeringens framställningar må komma på riksdagens bord inom den tid som angives i paragraf 54 i riksdagsordningen?

På den första frågan svarar jag obetingat ja. Den försening av propositionernas avlämnande som under de senaste åren förekommit är mycket att beklaga. Den förnämsta anledningen till densamma är att söka i den ansvällning av statsverksamheten som under tiden ägt rum. Den ökade belastning av departementen, som blivit en följd av denna ansvällning, framgår bl. a. därav, att antalet propositioner till riksdagen under åren 1939—43 varit omkring 375 per år mot omkring 275 per år under åren 1931—39. Men ansvällningen har medfört en ökad belastning av även åtskilliga underordnade instanser — ämbetsverk, kommissioner, kommittéer — av vilka departementen äro beroende för propositionsarbetet. Återverkan härav på propositionernas färdigställande har varit betydande. Under åren 1939—1943 har förseningen av propositionerna till icke mindre än 60 % varit beroende på försening av till grund för propositionerna liggande utredningar, kommittéförslag eller dylikt. Riksdagens höstsessioner ha ävenledes föranlett en förskjutning av propositionsarbetet. Överväganden av utrikespolitisk art samt önskan att säkrare kunna bedöma det ekonomiska eller försörjningspolitiska läget, innan förslag framlagts, ha i många fall föranlett dröjsmål.

Senast med anledning av interpellationen har jag med mina kolleger i regeringen dryftat frågan om hur en bättre ordning skall kunna uppnås. Därvid har framgått, att något av betydelse i detta avseende icke torde kunna vinnas genom omläggningar i departementsarbetet eller utökning av personalen. Hjälp mot det onda lär få sökas i en planering, varigenom sådana förslag, som icke kunna anstå, i första hand färdigställas och föreläggas den närmaste riksdagen, medan andra förslag, som icke i rätt tid kunnat färdigställas, få uppskjutas till en kommande riksdag, även om en snabbare handläggning ur olika synpunkter kunde vara önskvärd.

Efter en översyn av propositionsmaterialet för nästa års riksdag vågar jag ställa i utsikt en avsevärd förbättring i fråga om tiden för propositionernas avlämnande. Vissa förslag kunna dock icke avlämnas inom sextio dagar från riksdagens öppnande. Deras antal torde dock bli relativt ringa, sedan det i statsrådsberedning nu fastställts, att efter den ordinarie propositionstidens utgång skola framläggas endast sådana förslag, som icke kunna undanskjutas.

*Svar på
interpellation.*

Svar på interpellation. (Forts.)

Härefter yttrade:

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Jag ber att till hans excellens herr statsministern få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. På samma gång vill jag uttrycka min tillfredsställelse med svarets positiva innehåll, med den förbättring i fråga om tiden för propositionernas avlämnande som ställes i utsikt.

Av svaret framgår, såsom var att vänta, att statsverksamhetens ansvällning är den förnämsta orsaken till den försening av propositionernas avlämnande som under de senare åren ägt rum. Därmed har följt en ökad belastning av departementen, som markeras av det ökade antalet propositioner — omkring ett 100-tal — åren 1939—43 mot vad som förekom under åren 1931—38. Men statsministern pekar även i sitt svar på att åtskilliga underordnade, förberedande instanser — ämbetsverk, kommissioner och kommittéer — också ha fått vidkännas en ökad arbetsbelastning och att förseningen av propositionerna till icke mindre än 60 % varit beroende på försening av till grund för propositionerna liggande utredningar etc. Detta belyser på sitt sätt hur statsverksamhetens ansvällning för med sig centrala organisatoriska och arbetstekniska problem, som äro svåra att bemästra.

Om det emellertid är så, som statsministern säger i sitt svar, att under åren 1939—43 60 % av förseningarna berott på förseningar i förberedande instanser, så kvarstå dock 40 %, som berott på andra förhållanden. Statsministern erinrar om bl. a. överväganden av utrikespolitisk art samt önskan att säkra kunna bedöma det ekonomiska eller försörjningspolitiska läget. Det är också uppenbart, att dessa faktorer i viss utsträckning medverkat, men man har svårt att tro, att de spelat en avgörande roll i flertalet fall av de angivna 40 procenten.

Att riksdagens höstsessioner föranlett en förskjutning av propositionsarbetet, har man ju haft på känn sedan krisens början, och statsministerns yttrande i det avseendet belyser i sin mån de olyckliga verkningarna i fråga om arbetets bedrivande, som höstsessionerna haft med sig.

Statsministern anser, att något av betydelse för propositionsarbetet knappast kan vinnas genom personal- eller organisationsförändringar i departementen. I det fallet måste jag dock ställa mig något frågande och tvivlande, och jag skall söka ge några skäl för denna min uppfattning.

Jag yttrade i min interpellation, att innehavarna av departementstjänster som äro nyckelpositioner i departementsarbetet icke böra belastas med andra krävande uppdrag, som måste taga tid och krafter i anspråk till förfång för de centrala arbetsuppgifterna. Jag ber att få något närmare belysa den synpunkten.

Det är två departement, som framför andra synas vara mycket arbetstyngda, socialdepartementet och finansdepartementet — ja naturligtvis i dessa tider också försvarsdepartementet. Det är ju helt naturligt, att dessa departement på grund av tidsförhållandena skola vara alldeles särskilt hårt belastade. Vi finna också, att dessa departement ha en mycket stor andel i de senkomna propositionerna. Efter den stadgade propositionstidens utgång den 13 mars i år kommo 31 propositioner från socialdepartementet och 28 från finansdepartementet; försvarsdepartementet följde närmast med 21 propositioner. Att justitiedepartementet kom på fjärde plats i denna ordning med 16 propositioner, kan måhända delvis ha berott på dåvarande departementschefens sjukdom. Vi se sålunda att social- och finansdepartementen befinna sig i en särställning i fråga om antalet efterblivna propositioner.

Statssekreterartjänsterna äro sådana nyckelställningar i departementsarbe-

Svar på interpellation. (Forts.)

tet som jag i interpellationen pekade på. Om vi se hur det förhåller sig i de båda departement jag här närmast berört, så är statssekreteraren i finansdepartementet samtidigt ordförande i riksbanksfullmäktige, en särskilt i nuvarande läge ansvarsfull och krävande post. Dessutom skall han hålla samman och leda den s. k. efterkrigsplaneringen, ett såvitt man kan döma mycket omfattande och svärbemästrat arbete. Jag ifrågasätter naturligtvis inte vederbörandes förutsättningar i och för sig för dessa betydelsefulla arbetsuppgifter, men det måste ju finnas en gräns för vad även den skickligaste och dugligaste person kan hinna med. Att departementsarbetet och nu närmast propositionernas färdigställande måste bli lidande på denna säregna kombination av stora och svåra arbetsuppgifter, synes mig alldeles uppenbart.

Gå vi sedan till socialdepartementet, finna vi, att statssekreteraren där utom mycket annat belastats med att vara ordförande i 1941 års befolkningsutredning, som ju ej sällan gör framställningar i olika sammanhang. Han är vidare ledamot av 1937 års arbetslöshetssakkunniga och slutligen ledamot av utredningen angående statlig, kommunal och statsunderstödd investeringsverksamhet efter kriget. Ingen tvekan kan väl råda därom, att dessa stora arbetsuppgifter vid sidan av departementstjänsten måste vara till förfång för denna tjänst och närmast då färdigställandet av propositionerna. Det är ju också socialdepartementet, som kommit mest på efterkälken med propositionerna, och jag vill säga, att det är en allmän och bestämd mening, att riksdagsarbetets långsläpning under våren och försommaren i år i hög grad orsakats av de senfärdiga propositionerna från socialdepartementet.

För att en verklig och varaktig förbättring i fråga om propositionernas färdigställande skall kunna erhållas, tror jag det är nödvändigt att bryta den praxis som de senare åren fått insteg att överbelasta vissa departementstjänstemän med stora och krävande uppdrag utanför tjänsten.

Emellertid tar jag fasta på statsministerns antydan om hur en bättre ordning enligt hans mening skall uppnås, nämligen så, att de mest angelägna ärendena i första hand färdigställas och föreläggas riksdagen, under det att de mindre angelägna förslag som ej i rätt tid kunnat färdigställas få uppskjutas till en kommande riksdag. Det är just den väg som det sunnda bondförståndet velat år efter år anvisa, och det är med stor tillfredsställelse jag finner, att statsministern rekommenderar denna enkla, raka och säkra väg. Jag vill därtill uttala en förhoppning om att denna anvisning skall stå sig också för framtiden och att den må tveklöst anammas av cheferna för de olika departementen.

Slutligen vill jag tacksamt annotera statsministerns löfte om en avsevärd förbättring i fråga om tiden för propositionernas avlämnande till nästa års riksdag. Jag ser i detta löfte en allvarlig vilja att komma till rätta med det missförhållande mot vilket jag i interpellationen vänt mig, och jag har med synnerlig glädje mottagit statsministerns svar i denna del.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! När interpellanten försökt utreda, vad orsaken kunnat vara till förseningen av de 40 % av propositionerna, då denna icke berodde på en försening av arbetet inom de förberedande instanserna, anser jag mig böra påpeka, att det alltid har förekommit, att propositioner avlämnats efter den ordinarie propositionstidens utgång. Jag vill minnas, att under de sista åren före 1939 de efterblivna propositionerna, såsom interpellanten sade, rörde sig omkring 20—25 % av hela antalet propositioner. Även i fortsättningen kan det icke helt undvikas, att vissa propositioner komma efter den i paragraf 54 riksdagsförordningen fastställda tiden. Sådana propositioner kunna till och med vara beroende på riksdagens

Svar på interpellation. (Forts.)

behandling av ärendena. Jag tänker då närmast på propositioner från finansdepartementet. Man måste alltid hålla klart för sig, att det finns propositioner som icke kunna avlämnas inom de fastställda 60 dagarna.

Jag vill gärna göra det uttalandet, att jag hoppas, att interpellantens särskilda granskning av finans- och socialdepartementen icke kvarlämnar det intrycket, att statssekreterarna i dessa departement genom att de få andra uppdrag på något sätt försumma sitt arbete inom departementet. Jag tror mig våga säga, att vi i nämnda departement ha kanske de skickligaste statssekreterarna och de mest arbetsamma. Och jag skulle knappast tro, att departementscheferna vilja lasta sina statssekreterare för förseningen av propositionerna.

Herr Hallén: Herr talman! När herr Persson i Falla säger, att det är önskvärt, att de som inneha nyckelpositioner inom departementen böra få tillfälle att helt ägna sig åt sina uppgifter, vill jag understryka detta. Det anser jag, att man kan göra och ändå av varmt hjärta instämma i vad statsministern hade att säga om den rent av fenomenala arbetsförmåga som de apostroferade tjänstemännen kunna lägga i dagen.

Jag har tagit till orda bara för att göra en personlig reflexion i anledning av statsministerns antydning om det tillvägagångssätt som hädanefter skulle bli praxis inom regeringen för att förebygga, att propositionerna komma sent. Jag har en känsla av att, även om det är aldrig så ärligt menat, rör man sig här dock på de fromma önskingarnas område. Först och främst vill jag framhålla, att man kan gå fram på detta sätt, om man har en särdeles kraftfull ledare för regeringen som ser till, att framställningarna till riksdagen hålla sig inom de bestämda rågångarna. Men man har ingen garanti för vad det blir för regering i framtiden. Därför uppställer sig den frågan, om inte dessa arbetsnormer så att säga skulle kunna på något sätt regleras i laga former. Att bara bygga på personliga utfästelser eller önskemål, att så och så bör det göras samt att den och den återhållsamheten bör vederbörande departementschef iakttaga, tror jag inte är tillfyllest. Vi kunna tänka oss, att det går till så, att ett statsråd vid en tidig tidpunkt meddelar statsministern, att han vid sina framställningar till riksdagen avser att också komma med det och det ärendet samt räknar med att det skall komma till en viss angiven tid, vid propositionstidens utgång eller liknande. Så går ärendet på remiss till de centrala ämbetsverken, och de äro i sin tur starkt belastade med arbete och förklara, att de icke alls kunna på den respittid av 14 dagar eller en månad som det kan vara fråga om komma med sina yttranden. De kanske inte kunna avgiva dem förrän om två månader. Vederbörande statsråd anser emellertid, att det gäller en så pass viktig och betydelsefull fråga, att den icke gärna kan skjutas upp till en annan riksdag. Där ha vi genast ett ärende som kan komma fram hur sent som helst under riksdagen, och det kan bli en massa sådana.

Jag skulle också vilja säga, att vi ha väl alla en känsla av att den statliga verksamheten, icke minst när det gäller de säkerligen långt fram genom åren kvarstående efterkrigsproblemen, kommer att svälla ut och växa, så att ingen rimligtvis kan begära, att det skall bli färre propositioner och mindre arbetsbördor för riksdagen. Jag menar då, att man inför sådana utsikter väl kan fråga sig, om det icke är otillräckligt att bara räkna med att vederbörande söka reglera detta förhållande genom att undvika att låta sådana propositioner komma fram som skulle kunna anstå till en följande riksdag. Därom kunna ju för övrigt meningarna vara mycket divergerande mellan regeringschefen och de olika departementscheferna. Frågan är där-

Svar på interpellation. (Forts.)

för, om inte riksdagen så småningom får göra sig förtrogen med tanken att själv kunna finna ett organ eller ett medel genom vilket riksdagen kan reglera denna sak, så att riksdagen tillbakavisar en framställning, antingen därför att den kommit för sent eller därför att den på grund av sin omfattning i en viss given situation är sådan, att man icke anser sig kunna hinna ingå på en saklig behandling av densamma. Jag undrar, om det inte skulle kunna ha en ganska hälsosam och god inverkan inom departementen, om man där visste, att man löpte den risken, att propositionerna under sådana omständigheter kunde av riksdagen utan vidare visas tillbaka.

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Med anledning av herr statsministerns yttrande vill jag säga, att i mitt anförande låg naturligtvis icke en skymt av antydning om att statssekreterarna i de båda departement som här berörts skulle ha visat försummelse eller misskött sina tjänster. Vad jag sade, var, att det måste finnas någon gräns för en människas förmåga att arbeta och att hinna med saker och ting. Och naturligtvis måste det återverka på tjänsten, om en man i denna ställning belastas med mycket stora, svåra och arbetskrävande uppdrag vid sidan av sin tjänst. Att det sedan icke kan undvikas, att enstaka propositioner måste komma efter den ordinarie propositionstidens utgång, det äro vi på det klara med, men frågan är, i vilken utsträckning detta skall ske.

Herr **Erlander**: Herr talman! Jag vill säga några ord i anledning av herr Perssons i Falla yttrande, att det departement som varit särskilt besvärligt ur riksdagens synpunkt varit socialdepartementet. Det kan ju inte förnekas, att detta departement i hög grad varit anledningen till att riksdagsarbetet blivit en aning förryckt. Herr Persson ifrågasatte emellertid om icke huvudanledningen till att så varit förhållandet vore den omständigheten, att socialdepartementets statssekreterare hade så många andra uppgifter som icke direkt hörde samman med hans centrala tjänst, som herr Persson uttryckte det, och som därför gjorde det omöjligt för statssekreteraren att lägga propositionsarbetet på det sättet, att man kunde få fram materialet i rimlig tid.

Jag vill icke förneka, att det finns flera andra uppgifter som vila på statssekreteraren i socialdepartementet, men jag vill fästa interpellantens uppmärksamhet på att de arbetsuppgifter som sålunda lagts på statssekreteraren ha ett ganska intimt samband med hans tjänst. Det har ansetts i viss situation vara lämpligt, att departementet har möjlighet att följa vissa frågor på ett intimt sätt, och det går icke att ordna detta på ett annat sätt, än som här skett. Så har t. ex. fallet varit med befolkningsutredningen. Jag vill inom parentes säga, att den arbetsbörda som ledamotskapet av 1937 års arbetslöshetssakkunniga lagt på mig inte har distraherat så mycket. Vi ha icke haft något sammanträde på flera år, och det är bara rent formellt som denna kommitté icke blivit upplöst. Vad däremot beträffar ledamotskapet av 1941 års befolkningsutredning och investeringsberedningen, så är detta naturligtvis arbetsuppgifter som icke äro odelat angenäma ur den synpunkten, att det går åt tid för dem. Men jag tror, att herr Persson i Falla kan vara övertygad om att, om jag icke suttit med i dessa kommittéer, hade det varit lika illa, därför att de förslag som komma fram på dessa tre områden ganska intimt beröra socialdepartementets verksamhetsområde. Det är kanske i själva verket här bara fråga om en praktisk arbetsanordning. Jag har tillåtit mig taga upp till diskussion — om jag nu skall avslöja detta — lämpligheten av ordförandeskapet i 1941 års befolkningsutredning, och jag skulle med stor tillfredsställelse se, om det i detta fall kunde ordnas på annat sätt.

Svar på interpellation. (Forts.)

Emellertid tror jag, att påståendet, att Konungens kansli i första hand och enkannerligen statssekreterarna äro ansvariga för förseningen av propositionerna, är ett påstående som icke står sig vid en detaljgranskning. I maj i år avlämnade socialdepartementet ett mycket betydande antal propositioner. Men om man går igenom dem proposition efter proposition, såsom vi ha gjort inom departementet, så visar det sig, att till det alldeles övervägande antalet propositioner ha vi fått in materialet efter den 15 april. Det finns såvitt jag förstår ingen som helst möjlighet att under sådana förhållanden framlägga förslagen tidigare, och alldeles uppenbart är, att under denna tid, då alla andra arbetsuppgifter få ställas åt sidan, belasta icke de kommittéer som här talat om statssekreterarens i socialdepartementet arbetsböda. Hans delaktighet i dessa kommittéers verksamhet är då i varje fall inställd. Han deltar helt enkelt icke i sammanträdena. Följaktligen tror jag, att under den tid, då det verkligen kan göra sig gällande risker för splittring, existerar i verkligheten ingen splittring.

Orsaken till att verken i sin tur för närvarande äro försenade är otvivelaktigt, såsom statsministern påpekade, den belastning, som verken själva äro utsatta för. Jag vill fästa riksdagens uppmärksamhet på att resultatet sannolikt skulle bli ett helt annat, om riksdagen vore beredd att låta byråkratien inom verken svälla ut i samma takt som arbetsuppgifterna. Jag tror att det i många fall skulle gå att pressa fram uppgifterna på mycket kort tid bara man hade möjlighet att ställa obegränsat med arbetskraft till verkens förfogande. Riksdagen, och jag föreställer mig även departementen, ha emellertid intagit den positionen, att man skall akta sig för att, på grund av tillfällig ansvällning av arbetsuppgifterna i samband med kristiden, låta personalstaten svälla på det sätt, som i och för sig skulle vara motiverat med hänsyn till arbetets omfattning. Det är ju allas vår förhoppning, att det så småningom skall bli lugnare tider även för de underlydande centrala verken och att man då skall kunna få fram materialet i tid. Under alla förhållanden tror jag inte, att förseningarna vid 1942 och 1943 års riksdagar komma att upprepas.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att vad socialdepartementet beträffar, har det funnits en speciell anledning till att man haft svårt att hålla propositionstiden, nämligen att besparingsberedningen i stor utsträckning sysslat med sådana frågor som falla under socialdepartementet. Dessa frågor ha i regel blivit utbrutna och framläggandet av propositionerna försenat.

Jag kanske också får, herr talman, till de anvisningar, som statsministern givit för uppnåendet av en bättre tingens ordning, lägga en sak, som jag tror skulle komma att verka i hög grad befordrande på snabbheten i propositionsarbetet.

Det finns nog inte något annat parlament i världen som får samma noggranna redovisning av nästan allting som den svenska riksdagen får. För att t. ex. taga propositionerna rörande förhållandena på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden, så lämnas där mycket långtgående detaljredovisningar. Det skall villigt medges, att huvudparten av dessa redovisningar utarbetas av underlydande verk — av arbetsmarknadskommissionen när det gäller arbetsmarknadspropositionen och av byggnadslånebyrån och egnahemsstyrelsen när det gäller bostadsproduktionen. Men det är ändå departementet, som bär det formella ansvaret för dem och vi måste där granska siffrorna och läsa, om inte annat så korrektur på det hela.

Jag måste säga, att det vore ganska rimligt, om man gjorde på det sättet, att riksdagen finge princippropositionerna med alla de upplysningar, som äro nödvändiga för att kunna fatta beslut, och att det sedan utarbetades årsböcker, där detaljredovisningarna från vederbörande verk återfunnes. Därigenom skulle både departementschefen och chefstjänstemännen inom departementet slippa

Svar på interpellation. (Forts.)

ägna sig åt detta granskningsarbete, som inte spelar så stor roll, och i stället få tid över för andra uppgifter. Men frågan är ju, med vilken utförlighet riksdagen vill ha dessa ärenden behandlade.

Jag har, herr talman, eftersom jag sitter i riksdagen, inte ansett mig kunna undvika att lämna denna lilla kommentar till den framställda interpellationen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Endast några ord med anledning av vad som här sagts om det inre arbetet i finansdepartementet.

Det uppdrag, som statssekreteraren i finansdepartementet fått att tills vidare vara den sammanhållande kraften när det gäller utredningarna angående efterkrigsplaneringen, tilldelades honom inte förrän i våras och kan således inte hittills ha inverkat på arbetstakten, när det gäller propositionerna. Det andra uppdrag, som han har, är att vara ordförande i bankofullmäktige. De penningpolitiska frågor, som där behandlas, äro emellertid av den naturen, att statssekreteraren i finansdepartementet under alla förhållanden måste ägna en icke oväsentlig del av sin tid åt dem. Jag tror därför att jag vågar försäkra, att hans uppdrag såsom ordförande i bankofullmäktige icke på något sätt inverkar på arbetet inom departementet.

Vidare vill jag gärna framhålla, att både när det gäller departementschefens och statssekreterarens arbete, skulle det vara rent exceptionella förhållanden, som skulle göra att det vore på dem det hängde, om en proposition bleve försevad eller icke. Jag tror att jag vågar försäkra, att icke någon enda proposition från finansdepartementet — och jag är övertygad om att detsamma gäller även övriga departement — har försevnats därför att departementschefen icke haft tid att ägna sig åt propositionsarbetet, när så behövdes, och det som gäller om departementschefen gäller också om statssekreteraren. Såvitt jag vet, har icke förseningen av en proposition från finansdepartementet i något fall berott på att statssekreteraren på grund av andra arbetsuppgifter icke skulle ha haft tid att, sedan ärendet väl fått den form att det överhuvud taget kunnat företagas till avgörande på statssekreteraravdelningen, ägna detsamma vederbörlig uppmärksamhet. Förseningen av propositionerna har, såsom statssekreterare Erlander nyss framhöll, helt andra grunder.

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Herr Erlanders anförande föranleder mig att göra några reflexioner till det resonemang han förde.

Herr Erlander ansåg, att de stora uppdrag, som han såsom statssekreterare har vid sidan om sin tjänst, inte betydde så mycket, för hans arbete, därför att de kopplades av under den största arbetsbrådskan. Det kan ju vara möjligt att han kan göra det — jag känner helt naturligt inte den inre arbetstekniken inom departementet. Men det förefaller mig, att om det pågår en stor utredning av något slag, exempelvis befolkningsutredningen, och en så ytterligt upptagen man som en statssekreterare har fått uppdraget att vid sidan av sin departementstjänst leda utredningens arbete, så måste antingen hans tjänst eller också utredningen bli lidande av denna sammankoppling. Det förefaller mig ofrånkomligt, att så måste ske. Jag har utgått ifrån att utredningsarbetet skulle vara hinderligt för statssekreteraren i hans tjänst, och det är väl en rätt naturlig tanke hos den, som ser det hela utifrån. Men då jag nu hör finansministern också betyga, att propositionernas färdigställande inte i någon mån beror på, hur upptagen departementschefen liksom också statssekreteraren är, kan jag naturligtvis inte bestrida detta påstående, ehuru jag inte kan riktigt övertygas därom.

Svar på interpellation. (Forts.)

Det var en annan sak i herr Erlanders anförande, som föreföll mig litet anmärkningsvärd.

Herr Erlander säger, att dessa utanför departementet liggande uppdrag, som statssekreteraren i socialdepartementet har, äro så intimt förbundna med tjänsten, att det är av särskild betydelse att statssekreteraren kan ha sin hand över arbetet i fråga. Det kan naturligtvis ligga något i detta — men det ligger också någonting annat däri. Vi äro ju vana vid att stora och betydelsefulla ärenden skola vandra genom en skärseld av granskning och kritik, innan de slutligt utformas och läggas fram för riksdagen. Gången är den, att det sker först en utredning, av vad slag det vara må. När sedan utredningen blivit färdig och kommit in till departementet, remitteras den ut till olika myndigheter och sakkunniga för yttrande, varefter ärendet blir föremål för kritik och granskning inom departementet. Det måste ju bli helt annorlunda, om statssekreteraren själv är huvudet för utredningen och sedan skall slutgiltigt granska och bedöma det förslag, som han själv framställt och bär det främsta ansvaret för.

Jag anser att däri ligger en fara för statsverksamheten, som man inte skall underskatta. Om detta system skulle komma till mer allmän tillämpning inom departementen, äro vi inne på mycket olyckliga vägar, för vilka jag bestämt vill varna.

Herr **Erlander**: Herr talman! Jag vill bara säga herr Persson i Falla, att inte är statssekreteraren en så märkvärdig person, att remissinstansernas kritik skulle förstummas bara därför att utredningsarbetet letts av honom. Dessutom finns det ju en departementschef, som är ganska självständig.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 2.

Svar på fråga. Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Ledamoten av riksdagens andra kammare herr Dickson har till mig ställt följande fråga: har herr statsrådet för avsikt att till 1944 års riksdag framlägga förslag syftande till en förbättring i nu rådande, mindre tillfredsställande förhållanden i fråga om möjligheten att på ett tidigt stadium uppspara och registrera samt därefter övervaka och eventuellt sterilisera i landet förekommande sinnesslöa personer?

Med anledning härav får jag meddela, att av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga, professor Petrén och nuvarande inspektören för sinnesslövärdens organisation, vars genomförande bl. a. skulle innebära en lösning av de problem, som herr Dickson avser. Betänkandet har varit föremål för remissbehandling i vanlig ordning och har därvid i stort sett rönt ett välvilligt mottagande. I fråga om huvudmannaskapet för värden av de sinnesslöa äger emellertid förslaget visst samband med de spörsmål, som kommunalskatteberedningen har under övervägande. Enligt vad jag inhämtat, ämnar kommunalskatteberedningen inom den allra närmaste tiden framlägga sitt slutbetänkande. Jag anser mig under sådana förhållanden icke böra för närvarande taga ställning till föreliggande förslag rörande sinnesslövärdens organisation. Frågan, huruvida förslag i ämnet kommer att föreläggas 1944 års riksdag, kan med hänsyn till det anförda icke nu besvaras. Min avsikt är emellertid att, så snart ske kan efter det kommunalskatteberedningen avgivit sitt slutbetänkande, upptaga nyssberörda spörsmål till prövning.

Svar på fråga. (Forts.)

Vidare anförde

Herr **Dickson**: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få rikta ett tack för svaret. Det hade naturligtvis både för mig och säkerligen också för allmänheten varit roligare, om svaret varit klart positivt och jakande, men med kännedom om statsrådets energi och intresse för dessa ting är jag övertygad om att även med den litet vaga formulering, som svaret nu fick, ett positivt resultat snarast skall kunna ernås.

Det är här fråga om ett klientel, som tillhör samhällets bottenkikt i flera avseenden, och det är i allmänhet ganska misslyckade och olyckliga människor som det gäller. Det vore emellertid mycket tacknämligt, om samhället, i samma mån som man försöker råda bot på de förhållanden, som jag berört i min fråga, också ville taga upp frågan om en förbättring av sinnesslövärdnen i övrigt. Jag misstänker — jag har dock inte hunnit helt och hållet studera de sakkunnigas program — att det finns en hel del att göra utöver vad de sakkunniga föreslagit.

Tyvär är det här ganska stor brådska av nöden; saken hör ingalunda till dem som vinna på att man väntar och ser.

Det är egendomligt, att man i vårt välorganiserade land inte kan få något statistiskt belägg för, hur många sinnesslöa det egentligen finns i landet. Jag hade för en tre veckor sedan ett samtal med statens inspektör för sinnesslövärdnen och fick därvid den uppgiften att det torde finnas eller, för att vara precis: det fanns då omkring 30,000 sinnesslöa. Det poängterades emellertid, att medan barnbegränsning förekommer inom alla andra samhällsklasser och skikt, så är detta inte fallet bland de sinnesslöa. Nativiteten där är sålunda utomordentligt hög, och det är att vänta att de sinnesslösas antal inom ganska få år skall ha stigit till 50—60 tusen. Det behövs sedan ingen matematikprofessor för att räkna ut, att det, åtminstone teoretiskt sett, därefter inte dröjer alltför länge, innan hela vårt svenska folk hotas att mer eller mindre bli infekterat av sinnesslöhet.

Jag överdriver naturligtvis nu något, men vad jag här säger anger från vilket håll man måste betrakta detta spörsmål.

Åtgärder böra således, synes det mig, snarast möjligt vidtagas för att man på ett så tidigt stadium som möjligt skall kunna registrera de sinnesslöa. Skolläkare och andra tjänsteläkare borde tidigt taga hand om frågan. Man borde följa de sinnesslöa allt eftersom de växa och utveckla sig. Sedermera borde — det är jag övertygad om — man på något sätt koppla in steriliseringslagen sådan den är eller sådan den senare bör utformas.

Herr talman! Jag har velat säga dessa saker, som kanske icke direkt sammanhånga med den fråga jag ställt. Men jag hade annars kanske tagit upp den i remissdebatten nästa år, och jag har på detta sätt kunnat förkorta 1944 års riksdag en smula.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1 och 7.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 för befrämjande av frivillig skyddsympning mot difteri;

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens järnvägars räkning av aktierna i svenska rederiaktiebolaget Öresund m. m.;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal i fråga om vissa markbyten mellan statens järnvägar och Borås stad m. m.;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Stockholms stad av visst område å Ladugårdsgärdet;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en postverket tillhörig fastighet i Stockholm;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett statens järnvägar tillhörigt markområde i Morastrands köping;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Strömstads förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätten i samma stad komma att indragas;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 till bidrag till utlandssvenskarnas förening;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens geotekniska institut m. m.; och

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av räntan å lån från statens utlåningsfonder.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

*Ändring
i vissa delar
av förord-
ningen om
nøjesskatt.*

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nøjesskatt jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 8 oktober 1943 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 350, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nøjesskatt.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

- 1) motionen nr 357 i första kammaren av herr *Holmström*; och
- 2) motionen nr 493 i andra kammaren av herr *Henriksson*, vari hemställts, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 350».

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 350 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å motionen II: 493, antaga av utskottet framlagt förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt;

2) att motionen I: 357 måtte, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herr *Henriksson*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 493, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 350,

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förnyad och allsidig utredning rörande en beskattning av restaurangdansen och för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda, samt

3) att motionen I: 357 måtte anses besvarad genom vad reservanten anfört och hemställt; samt

II) av herr *Lundell*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Henriksson**: Herr talman! Jag har för min del icke kunnat finna, att det här framlagda förslaget till en beskattning av den så kallade restaurangdansen är acceptabelt. Jag har därför i en till utskottets betänkande fogad reservation dels yrkat avslag på det föreliggande förslaget och dels hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en förnyad och allsidig utredning i denna fråga. Jag vill, herr talman, tillåta mig att något redogöra för de motiv, som ha förestavat min ståndpunkt.

Frågan om en beskattning av restaurangdansen aktualiserades genom motioner först i samband med den statliga nöjesskattens införande 1940 och sedermera vid 1942 års riksdag.

Nöjesskatteförordningens grundprincip är ju den, att skatt skall utgå vid nöjestillställning, till vilken allmänheten har tillträde *mot avgift*. Motionärerna 1940 förmenade, att även den så kallade restaurangdansen borde beskattas. Rörande detta yrkande framhöll 1940 års bevillningsutskott, att »härmed åsyftades icke sådana danstillställningar, till vilka särskild entréavgift upptoges och för vilka nöjesskatt ostridigt skulle erläggas, utan danstillställningar, vid vilka man hade anledning förmoda att restauratören genom pristilllägg indirekt uttog en avgift.» Bevillningsutskottet 1942 åberopade samma uttalande med anledning av då framförda motioner och föreslog, att riksdagen skulle begära utredning av frågan. Riksdagen beslöt också i enlighet härmed.

Utgångspunkten var alltså den, att om en indirekt avgift uttoges, så skulle denna avgift beskattas. När emellertid riksdagen nu skall taga ställning till ett beskattningsförslag, så föreligger ingen utredning, som visar om eller i vilken utsträckning restauratörerna upptagit en dylik indirekt avgift vid tillfällen, då de ha anordnat dans. Restauratörerna själva ha i sitt remissutlåtande bestritt, att så varit fallit. Men riksdagen vet ingenting mer om saken nu, än vad den gjorde då utredningen begärdes.

Hur det i detta fall har varit saknar för övrigt i dagens läge aktualitet. I maj i år träffades nämligen ett avtal mellan priskontrollnämnden och restau-

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

ratörerna. Genom detta avtal fastställdes så kallade standardmåltider till för olika restaurangklasser fastställda priser. Enligt detta avtal skola priserna för standardmåltider också tillämpas vid tillfällena, då offentlig danstillställning förekommer i lokalerna.

Genom detta avtal måste, såvitt jag kan se, det hittills åberopade motivet för en beskattning av restaurangdansen ha bortfallit. Det var ett av de skäl, som föranledde mig att motionsvis yrka avslag på den föreliggande propositionen.

Utskottets majoritet har icke tagit så hårt på sin tidigare principståndpunkt utan accepterat en beskattning av restaurangdansen under alla förhållanden.

Det andra skälet för mitt avslagsyrkande var, att jag på intet sätt kunde finna, att det i propositionen framlagda förslaget till beskattningsform var acceptabelt. Icke heller utskottsmajoriteten har funnit Kungl. Maj:ts proposition tillfredsställande i detta avseende utan har försökt sig på en ändring, som enligt min uppfattning icke heller blir tillfredsställande. Utskottet har tagit intryck av den kritik, som framförts mot förslaget i propositionen, alltså den kritik, som riktat sig däremot att personer som befunne sig inom restauranghuset — om jag så får uttrycka mig — skulle kunna bli skyldiga att betala skatt, även om de ej beträdde danslokalen eller deltog i dansen. Utskottet har därför försökt få fram en konstruktion, där man skulle inom lokalen sortera ut dem, som dansade, och dem, som ej dansade. Utskottet har tänkt sig, att ett slags biljettsystem skulle komma i tillämpning.

Jag förstår icke riktigt, hur det där skulle gå till vid vissa restauranger, där man ej har flera lokaler och sålunda ej skulle kunna avgränsa en lokal. Jag föreställer mig, att man för att kunna göra en sådan där uppsortering av »fåren» och »getterna» måste bygga upp något slags »boxarringar» inne i lokalerna och placera ut kontrollanter och biljettförsäljare, som finge se till, att inga andra än de, som betalat biljett, komme in på dansgolvet. Man ställer sig också frågande till hur kontrollen skall kunna upprätthållas och bli effektiv. Det är alldeles uppenbart, att om man säljer biljetter och det vid ett bord sitter ett sällskap av flera personer, av vilka kanske ett par köpt biljetter, det blir mycket svårt att kontrollera, att dessa biljetter sedan icke användas av andra, som med tillhjälp därav gå in på dansgolvet. Om restauratörerna på ett rimligt sätt skola kunna upprätthålla en tillfredsställande kontroll, måste det ske med kostnader så pass stora, att de enligt min uppfattning — jag skall senare något återkomma till detta — måste bli nästan lika stora som hela skatteintäkten. Kommer man till det resultatet, har man alltså icke befriat vare sig handelsresande eller andra resande, som vistas på hotellen, från en merbelastning genom denna beskattning.

Alltså, utgångspunkten för utskottet var, att man ej skulle belasta dessa människor med skatten. Det är också riktigt ur principiell synpunkt. Men frågan är, om man praktiskt kan lösa detta spörsmål. Man har funnit ett system i utskottet, men det kommer att medföra ökade kostnader för kontrollen inom företagen, och dessa kostnader måste naturligtvis tagas upp i företagens kalkyler.

Departementschefen för sin del har tidigare, när denna fråga varit uppe, pekat på kontrollen såsom ett mycket svårt problem i detta sammanhang. Han kommer igen till samma sak i den proposition, som nu är framlagd. Han säger, att en begränsning av nöjesskatten till att avse endast de dansande skulle medföra avsevärda olägenheter särskilt i fråga om kontrollen. Finansministern kan följaktligen icke tillstyrka en sådan ändring av förslaget. Han har också i viss mån tagit intryck av kritiken under remissbehandlingen. När han sedan

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

prövat och sett, huruvida det finnes möjligheter att göra en uppdelning, har han kommit till resultatet, att det ej är praktiskt möjligt. Utskottet för sin del har emellertid gått på den linjen. Det är också av rätt stort intresse att se, hur utskottet där försöker att vända om departementschefens inställning till denna fråga.

Utskottet skriver på sidan 4 följande: »Av det sålunda av departementschefen gjorda uttalandet har på olika håll dragits den slutsatsen, att enligt propositionen nöjesskatten skulle utgå i så vidsträckt omfattning, att under beskattningen skulle falla t. ex. resande, som vistas å uppackningsrum, ett slutet sällskap i en festvåning eller sådana restauranggäster, som äro abonnenter, ehuru de ej ens besöka danslokalen. Emellertid torde det säkerligen icke hava varit departementschefens mening, att nöjesskatt skulle utgå i sådana fall som de nu nämnda. Med ifrågavarande bestämmelse torde sålunda endast hava avsetts, att nöjesskatt skall uttagas av dem, som äga deltaga i dansen. Därvid förutsättes jämväl, att vederbörande gäst skall befinna sig i danslokalen eller i annan därmed i inre förbindelse stående lokal.»

Det skulle vara rätt intressant att höra departementschefens egen uppfattning om bevillningsutskottets tolkning av hans i propositionen uttalade mening i fråga om möjligheterna att dela upp restauranggästerna i den ena och den andra kategorien.

Jag kan för min del tänka mig att från en acceptabel utgångspunkt pröva frågan om en beskattning av restaurangdans. Jag har tidigare påpekat, att den utgångspunkt, som man hittills har talat om, icke är förhanden längre. Men jag skulle för min del kunna pröva frågan ur en annan utgångspunkt. En sådan tycker jag att 1942 års bevillningsutskott funnit, där det i sitt betänkande säger följande: »Tillkomsten år 1939 av den statliga nöjesskatten vid sidan av den kommunala motiverades med behov av ökade inkomster för staten. Det nu anförda giver sålunda vid handen, att denna beskattningsform tagits i anspråk för att i finansiellt svåra tider öka skatteintäkterna.»

Man kan naturligtvis med en sådan utgångspunkt åtminstone enligt mitt betraktelsesätt pröva, om man icke kan finna en form att beskatta en sådan företeelse som restaurangdans. Men jag kan då icke vara med på den konstruktion, som här har framlagts för en sådan beskattning. Jag vill också påpeka, att vi veta alldeles för litet om denna fråga och dess verkningar för att kunna på ett riktigt sätt bedöma saken. Ett av de väsentligaste spörsmålen därvidlag är enligt min uppfattning, vad denna skatt ger för intäkter i förhållande till kostnaderna. För min del kan jag nämligen icke förmå mig till att vara med om att genomföra en sådan här beskattning eller andra åtgärder från statens sida av rena känsloskäl, utan jag kan icke undgå att försöka se även litet affärsmässigt på statens åtgärder, när det är fråga om beskattning. Jag förmenar alltså, att om man skall genomföra en beskattning skall intäkten stå i rimligt förhållande till de kostnader, som bli nödvändiga för att få denna intäkt. Därvid tänker jag ej enbart på kostnaderna för statsverket utan på de kostnader, som överhuvud taget följa med en sådan anordning.

Vad först skatteintäkten beträffar, så finnes det icke några fullständiga utredningar som vi kunna hålla oss till. I propositionen finnes återgiven en uppskattning från utredningsmannen. Han har utgått ifrån de beviljade tillstånden 1941 och har därvid, som det står, »gissningsvis» kommit fram till en siffra av 1,500,000 kronor. Om man utgår från 1942 års frekvens — om jag så får uttrycka mig — på detta område, har man inom restauratörföreningen gjort en beräkning, där man kommer något under miljonen. Sedan dess har skatteunderlaget ytterligare krympt ihop. Från länsstyrelsernas sida ha nämligen vidtagits vissa inskränkningar beträffande rätten att anordna dans. Tiden för

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

dansen har förkortats, och antalet dagar, då dans varit tillåten, har minskats. Detta har haft till följd, att publiktillströmningen under danskvällarna blivit betydligt mindre. I Stockholm ha de av överståthållareämbetet vidtagna åtgärderna bland annat medfört den konsekvensen, att en hel rad av de stora företagen helt och hållet upphört att anordna dans. Då man sålunda vet, att skatteunderlaget, sedan den nyss omnämnda beräkningen av skatteintäkter företagits, betydligt krympt samman, förefaller det, som om det vore synnerligen lämpligt, om en ny utredning kunde göras, så att man finge tillförlitligare material för bedömande av beskattningens verkan. Hur stora intäkterna skulle komma att bli, om en beskattning komme till stånd, vet man ju ingenting om med säkerhet, men de uppgifter, som föreligga, synas giva anledning förmoda, att intäkterna sammanlagt icke skulle komma att överstiga $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Under sådana förhållanden synas de kostnader, som ett bifall till utskottets förslag skulle medföra, komma att bli orimligt stora i förhållande till det relativt obetydliga skattebeloppet. Jag tycker, att man borde undersöka, om man icke skulle kunna finna en enklare väg att slå in på. Därvid synes man böra undersöka, huruvida det vore lämpligt att i stället för det av utskottet föreslagna invecklade systemet med biljetter, stängsel och andra kontrollanordningar införa ett system med licensavgifter, som under diskussionen i ämnet föreslagits. Därmed skulle staten kunna få in sin skatt, utan att restauratörerna behöfde vidtaga några dyrbara kontrollåtgärder. Innan riksdagen går att fatta beslut, bör riksdagen ha ett bättre material till utgångspunkt för sitt bedömande. Riksdagen bör icke avgöra saken på lösa boliner utan annan grund än de känslökäl, som jag förut antytt.

Vidare bör man enligt min mening icke glömma de sociala synpunkterna. Vi skola komma ihåg, att den dans, som förekommer på restauranger, där sprituskänkning äger rum, är mycket strängt kontrollerad. Oordningar ha icke förekommit i någon nämnvärd utsträckning. Om man hindrar de danslystna från att gå på sådana danslokaler, där kontrollen är sträng, så driver man dem att uppsöka lokaler, där möjligheter till kontroll saknas. De dansklubbar, som börjat växa upp, ha ju lämnat åtskilligt övrigt att önska i både det ena och det andra hänseendet. På »danshaken», som de kallas här i Stockholm och som växa upp som svampar ur jorden, är det fullt med folk, och där förekommer ofta, att de dansande ha med sig sprit, som de konsumera i smyg. Myndigheterna borde ägna dessa företeelser större uppmärksamhet än de hittills gjort. Riksdagen bör noga betänka sig, innan riksdagen inför en beskattning, som kan medföra, att folk, som önskar dansa, överger de lokaler, där dansen kan kontrolleras, och i stället söker sig till lokaler, där dansen är okontrollerad.

Herr talman, det är dessa synpunkter, som ha gjort, att jag icke kunnat biträda utskottets förslag. Jag anser, att riksdagen bör avslå förslaget och i stället begära att få frågan närmare utredd, så att vi få bättre hållpunkter för ett bedömande av saken.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till min reservation.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! När det gäller att taga ställning till detta ärende, måste man hålla i minnet, att själva grundprincipen för frågans bedömande är att söka icke i nöjesskatteförordningen utan i rusdrycksförsäljningsförordningens 5 kapitel 3 §, som säger, att dans i samband med sprituskänkning är förbjuden. Sådan dans är sålunda förbjuden, men där särskilda skäl föreligga kan länsstyrelsen giva tillstånd till dans i samband med sprituskänkning. För anordnande av dessa tillställningar måste det sålunda finnas särskilda skäl. Är det icke då, herr talman, rimligt, att de, som deltaga i danstillställningar, vilka få anordnas endast efter särskilt tillstånd, icke i

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

beskattningshänseende intaga en gynnsammare ställning än de, som deltaga i andra danstillställningar? Mig förefaller det vara orimligt, att folk, som dansar i en folkets park eller på en tillställning, anordnad av en förening ute på landsbygden eller i en stad, skall betala nöjesskatt för deltagande i dansen, under det att de, som dansa på en mer eller mindre storslagen guldkrog, äro befriade från varje skattepålägg. Man kan med fog fråga dem, som äro motståndare till det föreliggande förslaget: vad finns det för rimligt skäl till att folk, som äro i tillfälle att dansa på guldkrogar, skola få göra det utan att betala någon skatt, under det att det stora flertalet människor, som deltaga i offentliga danstillställningar, måste betala skatt? Det var ju också dessa synpunkter, som voro avgörande både för 1940 och 1942 års riksdagsuttalanden i denna sak. Herr Henriksson gjorde ett stort nummer av att det bland de exempel, som bevillningsutskottet gav vid dessa tidigare tillfällen, anförts, att restaurangerna brukade höja sina priser på vad som serverades de kvällar dans förekom. Herr Henriksson menade, att då något sådant nu icke längre förekomme, så hade problemet om restaurangdansens beskattning kommit i ett nytt läge. Jag tror icke, att man bör se saken så och lägga allt för stor vikt vid detta exempel. Det som för bevillningsutskottet vid båda dessa tillfällen var utslagsgivande, det var det orimliga förhållande, som jag nyss här påtalade. När nu ett förslag i ämnet framlagts av finansministern, och när bevillningsutskottet försökt att giva de föreslagna bestämmelserna en praktisk utformning, så har bevillningsutskottet sökt att tillmötesgå alla rimliga krav, som kunna ställas.

Man har på sina håll velat tolka de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna så, att om dans vore anordnad på ett hotell, så skulle även sådana hotellets gäster, som uppehölo sig i en våning, där dans icke påginge, och som icke hade någon tanke på att deltaga i dansen, vara skyldiga erlägga skatt. Såvitt utskottet har kunnat konstatera, har en sådan tolkning varit främmande för dem, som skrivit den kungl. propositionen. Bevillningsutskottet har med den närmare utformning utskottet givit ifrågavarande bestämmelser velat åstadkomma ett klarläggande: skatt skall erläggas för sådana personer, som deltaga i dansen på restaurangen, men icke för dem, som sakna möjlighet att deltaga. Det får bli arrangörens sak att klara upp problemet. Om därför erfordras särskilda anordningar, till exempel en sådan »boxarring», som herr Henriksson talade om, det angår oss överhuvud taget icke i detta sammanhang. Principen på vilken förslaget bygger är denna: för den som har tillfälle att deltaga i dansen skall restauratören erlägga skatt. Kan det vidtagas sådana anordningar, att erforderlig kontroll ernås, så är ju allting gott och väl, men även för sådana fall, då detta icke är praktiskt möjligt, innehåller ju förslaget bestämmelser.

Herr Henriksson gjorde ett stort nummer av att förhållandena sedan år 1941 förändrats, så att det kunde befaras, att det bleve mycket litet pengar, som flöte in till staten, därest förslaget antoges. All right, då är ju allt bra. Det är enligt min uppfattning icke statsfinansiella synpunkter, som varit avgörandet vid bedömandet av detta ärende. Huvudprincipen har varit, att om det arrangeras dans, så skall den skattläggas. Hur mycket pengar, som kommer att flyta in spelar mindre roll. Bli det ingen dans, så blir det heller ingen skatt, men blir det dans, så blir det skatt. Så enkelt är hela denna sak.

Nu har herr Henriksson för att komma ifrån Kungl. Maj:ts förslag tagit upp en tanke som ingalunda är ny, nämligen den, att i stället för att gå skattevägen så skulle man använda sig av någon sorts licensförfarande. Man skulle pålägga en stämpelskatt, som skulle erläggas vid tillståndsgivning. Den tanken framfördes första gången av nykterhetsvännernas landsförbund. Kungl. Maj:t

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

har tydligen under utarbetandet av det nu förevarande förslaget övervägt även lämpligheten av denna metod, men Kungl. Maj:t har tydligen icke ansett sig kunna följa den linjen. Idén framfördes, som jag redan antytt, ursprungligen från nykterhetsvänligt håll. Det är nog nödvändigt, herr Henriksson, att man nu, när samma idé framförts från motsatt håll, nämligen från restauratörernas sida, tänker igenom saken ordentligt. Det bleve, om förslaget med licensavgifter genomfördes, nödvändigt att genomföra en gradering för de olika danslokalerna. Det bleve lika svårt om inte svårare att åstadkomma rättvisa med detta system som med det av utskottet förordade. Jag skulle personligen icke ha ett dugg emot, om man kunde slå in på den vägen, men man skulle då icke kunna överlämna bestämmandet av stämpelavgiften till länsstyrelsen eller något annat underordnat organ, ty beskattningsrätten skall fortfarande utövas i detta hus. Det kan således inte komma i fråga att länsstyrelserna skulle få sitta och räkna ut hur mycket skatt det skulle bli på det eller det stället. Fastställer man en stämpel får man göra det med variationer och med hänsyn till de olika lokaliteterna, och det är naturligtvis där svårigheten ligger.

Då jag för min del och många med mig i bevillningsutskottet inte kunnat vara med om att följa vägen om stämpelavgiften, så är det därför att vi inte ett ögonblick tro på möjligheten — och alla de undersökningar som äro gjorda visa att detta är rätt — att få en stämpelavgift av det belopp som skulle vara rimligt. I restauratörernas skrivelse till bevillningsutskottet nämnes en summa som skulle vara medeltalet, omkring vilket det hela skulle röra sig, och som stannar vid 42:50 per tillstånd. Jag reflekterar inte ett ögonblick på den summan som stämpelavgift.

När man således i detta sammanhang har att ta ställning till vägen med stämpelavgift till ett rimligt belopp eller till det förslag till ändring av nöjesskatteförordningen som här föreligger, då synes det mig, herr talman, som om den enda framkomliga vägen vore ett bifall till bevillningsutskottets föreliggande förslag. Jag vill emellertid, när jag yrkar bifall till vad bevillningsutskottet föreslagit, ännu en gång understryka, att ett antagande av detta förslag till nöjesskatt ingalunda förändrar den grundläggande principen, som återfinnes i rusedrycksförsäljningsförordningens kap. 5 § 3. Därför är det nödvändigt, och jag skulle särskilt vilja understryka detta när jag ser finansministern närvarande, att man i fortsättningen liksom hittills gör klart för dem som ge tillstånd — jag har sagt det en gång förut i denna kammare — att på den punkten vidtogs 1937 en förändring av utredningskommitténs linje; riksdagen gick med andra ord in för en särskild linje. Det finns emellertid ännu i dag alltför många länsstyrelser, som tolka bestämmelsen med rusedrycksrevisionens motivering utan hänsyn till de förändringar som riksdagen gjorde.

Med anförande av dessa synpunkter, herr talman, yrkar jag att andra kammaren må i likhet med vad första kammaren nyss har gjort bifalla bevillningsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Orgård* och *Bladh*.

Herr **Henriksson** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Herr Olsson i Gävle pekade på rusedrycksförsäljningsförordningen och framhöll, att det skulle vara särskilda skäl för att tillstånd till dans skulle beviljas. Jag skulle väl förmoda att de särskilda skälen till väsentlig del kunna bestå uti att man vill förhindra uppkomsten av hemliga nattklubbar och andra lokaliteter, som man tidigare haft mycket svårt att komma till rätta med. Jag tycker i varje fall att det är ett ur många synpunkter bärande skäl för att inte gå med på detta förbud, som herr Olsson talar om.

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

Vidare säger herr Olsson att går man på s. k. guldkrog befrias man från varje skatteutlägg. Ja, där talar väl herr Olsson mot bättre vetande i alla fall, ty den person som går på den där guldkrogen och tar ut exempelvis 10 cl. spritdrycker får för detta betala, föreställer jag mig, dubbelt så mycket i skatt till staten som den här 85-öringen som det nu är fråga om. Jag vill alltså påpeka att de människor som besöka dessa lokaler sannerligen inte då äro befriade från att betala skatt.

Så sade herr Olsson i Gävle att utskottet nu har funnit en praktisk utformning för beskattning av restaurangdansen. Jag vill sätta ett mycket stort frågetecken för den saken, hurvida det överhuvud taget finnes något praktiskt i det resultat utskottet kommit till. Men så tillägger herr Olsson att nu ha vi gjort detta och sedan är det arrangörernas sak att klara upp resten. Det angår inte oss, säger han, hur detta kommer att gestalta sig i praktiken. Är det verkligen på det sättet, herr Olsson, att vi här i riksdagen skola besluta om andra människors förhållanden och sedan säga att det inte angår oss, hur vi ställa till det för dem? Jag tycker inte att det är riktigt.

Herr Olsson i Gävle, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Jag tror inte att någon som står för bevillningsutskottets förslag av 1937 angående utformningen av rusdrycksförsäljningsförordningens 5 kap. 3 § är villig att ansluta sig till den tolkning av motiven, som herr Henriksson här har givit. Det var en kompromiss som åstadkoms den gången och den är inte avsedd att tolkas på det sättet. Vill herr Henriksson ha den så tolkad, får han motionera om ändring för att se om riksdagen är villig på den punkten.

Sedan skulle jag till herr Henriksson bara vilja säga att jag är mycket väl medveten om inte bara spritskatten utan även omsättningsskatten, men jag är också medveten om att de utgå vare sig det är dans eller inte dans på restaurangerna.

Herr Henriksson, som på begäran ånyo erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Jag skulle föreställa mig att restaurangerna för närvarande kunna göra av med den s. k. vinstkvantiteten alldeles oberoende av danskvällar. Den ökning av konsumtionen av de på restaurangerna beskattade varorna, som alltid kan äga rum på danskvällar, är sålunda ett statens ekonomiska intresse. Restauratörerna ha alltså intet intresse av att, om svårigheterna bli för stora, överhuvud taget anordna några danstillställningar.

Herr Olsson i Gävle erhöll jämväl på begäran ånyo ordet för kort genmäle och anförde: I detta avseende vill jag bara säga herr Henriksson att varken Kungl. Maj:ts regering eller riksdagen har på något sätt med sin rusdryckslagstiftning förutsatt, att restauratörerna skulle tjänstgöra som någon sorts stimuleringsmedel för att öka statsinkomsterna. Motsatsen är däremot fallet.

Vidare yttrade:

Herr Nilson i Eskilstuna: Herr talman! Det föreliggande förslaget är ju helt i linje med statens strävan att leta upp nya skattekällor, och då nöjeslivet i övrigt fått vidkännas en beskattning torde ingen kunna prestera några hållbara argument för att restaurangdansen skulle privilegieras genom att få vara skattefri.

Med hänsyn till de våldsamt stegrade fyllerisiffrorna har man ju knutit vissa, låt vara mycket svaga, förhoppningar till att en effektiv beskattning

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

även av denna form av nöjesliv skulle i någon mån minska frekvensen och därmed fylleriets. Jag tillåter mig säga att jag tror, att landets aktiva nykterhetsvänner inte hysa någon överdriven förhoppning i fråga om nykterhetseffekten av det beslut som riksdagen kommer att fatta härvidlag. Man hyser i stället vissa allvarliga farhågor för att det beslut som nu fattas skall komma att framdeles legitimera restaurangdansen; den föregående talaren utvecklade ju den saken, och jag behöver alltså inte närmare gå in därpå.

De tillståndsgivande myndigheterna, det må vara länsstyrelserna eller regeringen, måste ha varit medvetna om att de vid sin för visso ganska generösa tillståndsgivning handlat i strid mot riksdagens direktiv 1937. Ty dessa mass-tillstånd, dessa generösa tillstånd kunna icke, hur man än pressar uttalandet, överensstämna med riksdagens beslut att tillstånd skall givas endast för särskilda tillfällen. Respekten för riksdagens beslut — jag begärde ordet för att säga just detta — har ledsamt nog visat sig mycket ringa även från regeringens sida. Förra året ansökte en restaurang på västkusten om tillstånd att anordna dans i samband med sprituskänkning fyra dagar i veckan. Länsstyrelsen beviljade ansökningsen, men kommunalnämnden — saken förevar nämligen i en landskommun — överklagade beslutet under motivering, att det stred mot riksdagens uttalande. Kontrollstyrelsen lär ha delat kommunalnämndens uppfattning och tillstyrkt besvären, men icke förty lämnade regeringen besvären utan avseende och gav därmed ett högt föredöme, att riksdagens mening saklöst kan skjutas åt sidan. Det föreligger starka skäl för att i detta sammanhang uttala en önskan om att regeringen må gå i tåten, när det gäller att respektera riksdagens beslut. Det torde få en välgörande inverkan även på underordnade myndigheters sätt att handla i dessa frågor.

I fråga om anordningarna för uttagandet av skatt är propositionens förslag ur kontrollsynpunkt vida effektivare än utskottets förslag. Det är nämligen fara värt att kontrollen, enligt det förslag, som nu föreligger, slappnar med tiden, och då uppstår det lätt trassel. Enligt min mening hade det varit bättre om restaurangägaren fått lösa licens vid varje tillfälle. Om man tagit till avgifterna för dessa licenser riktigt ordentligt, kanske restaurangernas lust att anordna offentlig dans dämpats en smula. Det har emellertid från sakkunnigt håll sagts — även den föregående talaren nämnde någonting härom — att detta projekt är ogenomförbart åtminstone för närvarande.

Herr talman! Jag har velat passa på att uttala dessa synpunkter i detta sammanhang. Ehuru jag hyser starka tvivel om resultatet ur nykterhetssynpunkt av föreliggande förslag, kommer jag att rösta för detsamma.

Herr Lundell: Herr talman! Jag har till det föreliggande betänkandet knutit en blank reservation. Den innebär, att jag delar många av de synpunkter, som herr Henriksson framfört i sin motivering, men ändå anser jag, att likformigheten och rättvisan nog fordra att dans på restauranger belägges med någon skatt i likhet med vad som sker på andra lokaler.

De tekniska anordningar, som Kungl. Maj:t och bevillningsutskottet tillsammans utformat för skattens uttagande, äro emellertid icke tillfredsställande. En sak, som även herr Henriksson påpekat, är vidare, att kostnaderna för uppbärandet av skatten bli för stora för restaurangägarna. En annan sak — herr Henriksson var också inne därpå — är, att det blir svårt att undvika, att en hel del resande och andra, som icke ännu deltaga i dansen, bli tvungna att lösa dansbiljetter för att överhuvud taget få äta på restaurangen. Särskilt kommer så att bli fallet på mindre restauranger, där det ej finns mer än en matsal, som dessutom kanske svårligen låter sig avdelas. På många

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

mindre orter är det ju så, att det kanske icke finns mer än en restaurang-lokal.

Den lösning, som bevillningsutskottet kommit fram till och som framgår mera av motiveringen än av själva yrkandet, kan efter mitt förmenande anses någorlunda tillfredsställande i de fall dansen äger rum antingen i särskild lokal eller där två matsalar finnas och den ena kan disponeras uteslutande för dem, som avse att deltaga i dansen. Däremot kan lösningen icke anses tillfredsställande, när det gäller lokaler, där endast en matsal finnes och den icke lämpligen låter sig uppdelas. Det förefaller mig, som om det i ett dylikt fall borde vara möjligt åstadkomma en tillräcklig kontroll, om de dansande finge någon särskild biljett eller annat kännetecken, som kunde bäras synligt, eller ock bure särskild aftondräkt, något som ju på en del håll praktiseras. Om ett sådant sätt att markera de skattskyldiga säger statsrådet i propositionen på sid. 22: »Understundom tillkännagives i annons eller på annat sätt, att för dansande fordras viss klädsel. Att skattskyldigheten icke härigenom begränsas till dem, som äro klädda på angivet sätt, torde vara uppenbart.» Det ställningstagande, som här är gjort från statsrådets sida, anser jag vara ganska anmärkningsvärt. Det innebär väl ändå tillräcklig kontroll, om de, som äro klädda i aftondräkt, bli tvungna lösa dansbiljett och personalen sedan övervakar att endast på så sätt klädda finge dansa. Sådan övervakning sker ju redan nu på en del håll.

Bevillningsutskottet har icke tagit ställning till detta slag av kontrollmöjlighet. Själva lagtexten hindrar, efter mitt förmenande, icke att en sådan kontroll kan godkännas. Om man tar fasta på uttrycket i näst sista raden i 5 a §, nämligen uttrycket »vilken äger deltaga i dansen» och läser det väsentliga i 5 a §, nämligen »anordnas danstillställning skall nöjesskatt utgå, som om avgift för varje person, vilken äger deltaga i dansen, uttages med» o. s. v., kan man ju lägga tonvikten på uttrycket »vilken äger deltaga i dansen».

Nu talade herr Henriksson litet om sådan kontroll med biljetter och sade, att en såld biljett, även om den skall bäras synlig, kan bli föremål för utbyte mellan restauranggästerna. En gäst i ett lag, som sitter vid samma bord, kan ju lätt lämna över sin biljett till den, som ämnar dansa. Detta kan ju tänkas, men knappast kan det gå till så att den, som skall dansa, byter ut sin kavajkostym mot den andres smokingkostym, än mindre skulle ett motsvarande utbyte kunna ske mellan de kvinnliga partnerna. Här är det ju dock ej fråga om en större avgift än 85 öre för en kväll och sådant besvär gör man ju ej för att lura finansministern på 85 öre.

Herr talman! Jag har med detta blott velat framhålla, att det kan vara svårt att få de tekniska anordningarna härvidlag tillfredsställande. Jag har emellertid icke något yrkande i detta sammanhang och yrkar således varken avslag eller bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag kommer utan betänkande att rösta för utskottets förslag. Jag gör det, därför att jag finner att krogdansen ligger så gränslöst långt borta från vad det svenska folket behöver, att man utan betänkande kan beskatta den. Men innan jag röstar för utskottets förslag, känner jag mig nödsakad deklarerera, att jag därmed icke accepterar krogdansen som en inkomstkälla, som staten har anledning vårda sig om för att få behålla. Snarare böra strävandena gå ut på, icke blott att begränsa krogdansen utan att helt enkelt förbjuda den. Det skulle säkerligen vara för det uppväxande släktet bättre, om riksdagen toge itu med krogdansen, i avsikt att göra slut på den, än att beskatta den.

Ändring i vissa delar av förordningen om nöjesskatt. (Forts.)

Enligt min mening är dansen på krogarna något av det farligaste i vår tid för det uppväxande släktet. Därför borde målet helt enkelt vara att slopa denna form av s. k. nöjen. Det är på krogdansen spritbegäret väckes hos ungdomen och framför allt är det där, som de unga flickorna lära sig begagna sprit. Sedan är steget icke långt ifrån den där sminkade och filmeleganta balen på krogen till dansbanan, där de dricka brännvin ur butelj.

I samband med kampen mot den olagliga rusdryckshanteringen här i landet talades det mycket om hur det langades sprit vid dansbanorna. Jag var en av dem, som kanske talade mest därom, och jag måste säga mig, att det är lika illa, när man, under visserligen mera eleganta former, sitter och dricker sprit under en danskväll på en restaurang. Det har dock samma effekt både i ekonomiskt och framför allt i moraliskt hänseende. Enligt min mening borde det göras allvar av att vidtaga åtgärder för ungdomens fostran på ett annat sätt, än som nu i långa stycken förekommer. Det diskuteras vid möten och i tidningar om ungdomens superi och man tillsätter kommittéer och konsulenter för att komma tillrätta med det onda. Men roten till det onda, den låtsas man icke om. Man låtsas som om den icke skulle finnas till. Enligt min mening skulle vi icke behöva ha så stora bekymmer beträffande ungdomssuperiet, om vi äntligen kunde besluta oss för att säga: Ingen dans i samband med sprit, och ingen sprit i samband med dans! Vill man inte ställa sig på den ståndpunkten, skall man icke klaga över ungdomssuperiet. Det var bara det, som jag ville säga.

Häruti instämde herrar *Sandberg* och *Nilsson* i Norrlångträsk.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag å utskottets berörda hemställan samt bifall i stället till den av herr Henriksson avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Föredrogos vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, m. m.; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1, 3, 5, 7—9, 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för vissa tomtupplåtelse;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av visst område till Fredrika kommun i Västerbottens län;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av bidrag ur domänfonden till föreningen för växtförädling av skogsträd.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Herr Nilsson i Göingegården erhöll på begäran ordet och anförde: Herr *Interpellation.* talman! Vid fullgörande av den skyldighet som i vissa fall åligger ägare av automobil att till reservförrådsnämnden inleverera bilgummi skall detta senare levereras fraktfritt och under iakttagande av vissa föreskrifter med avseende å förpackning och försändande. Ersättning till bilägaren utgår för *obegagnat* bilgummi efter av industrikommissionen fastställd prislista samt för *begagnat bilgummi* enligt värdering av tre utav industrikommissionen utsedda sakkunniga värderingsmän. Vidare tillerkännes ägaren ersättning för avmonterings- och fraktkostnader, vilken beräknas efter viss procent av priset å det insända bilgummit.

Dessa bestämmelser med avseende å ersättning för inlevererat bilgummi ha visat sig icke motsvara de anspråk som skäligen böra ställas i sådant hänseende. I skrivelse den 11 september 1943 till industrikommissionen ha Motorännens riksförbund och K. A. K. bland annat påpekat, att bestämmelserna med avseende å avmontering och fraktkostnader medfört, att de verkliga kostnaderna för avmonteringen och frakten endast i ett mindre antal fall verkligen blivit täckta av den ersättning som staten lämnar. Man föreslår därför att full ersättning bör utgå åtminstone för styrkta fraktkostnader samt att avmonteringskostnaden bestämmas till skälig procent av varans pris, dock med visst fixerat minimibelopp.

Såsom exempel på stötande resultat till vilka den nu tillämpade praxis kan leda må anföras ett fall, där en person fått för avmontering och frakt vidkännas ett belopp som med 6 kronor 9 öre översteg statens ersättning i sådant hänseende. En annan leverans av 5 stycken 4-lagrade däck med 5 slangar medförde ersättning för avmontering och frakt med endast 2 kronor 72 öre, ett belopp som uppenbarligen är alldeles för lågt och vilket naturligtvis inte ens motsvarar skälig lön för avmonteringsarbetet. Om, såsom i många fall — kanske de flesta fall då det gäller personvagnar — avmonteringen sker å verkstad, blir kostnaden uppenbarligen betydligt högre.

Vad härutöver beträffar det pris som åsättes bilgummit har detsamma i många fall visat sig vara alltför lågt, åtminstone då det gäller begagnade däck och slangar. För relativt hyggliga däck utgå, åtminstone i de västliga länen, ersättningar med 15—30 kronor per däck, samtidigt som man finner det i hög grad sannolikt, att industrikommissionen vid försäljning av liknande däck betingar sig ett allt för högt pris. Detta gör att man inom stora kretsar fått den uppfattningen att kommissionen på denna rörelse bedriver affärer, som äro alltför gynnsamma för att kunna anses motsvara vad som är skäligt och rimligt.

Hela denna fråga om försörjningen och fördelningen av bilgummi har vål-

Andra kammarens protokoll 1943. Nr 31.

Interpellation. (Forts.)

lat stora svårigheter. Den bör emellertid inte få ge anledning till större irritation bland bilägarna än som är absolut nödvändigt. I det nu rådande läget skulle det vara av stort värde, om man från auktoritativt håll kunde få ett bestämt besked rörande de principer, som vägleda vederbörande myndigheter vid handhavandet av nu ifrågakvarande angelägenheter samt huruvida erforderliga rättelser äro att förvänta, där sådana finnas påkallade.

I anledning av vad ovan anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet, att nu tillämpade regler med avseende å ersättning till bilägare för till staten inlevererat bilgummi motsvara skäliga anspråk på rättvisa och rimlighet?

2) är herr statsrådet, därest så ej är förhållandet, beredd att medverka till att snarast möjligt nödiga rättelser vidtagas?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till

Herr **Hagberg** i Luleå, som yttrade: Herr talman! Den 2 mars 1940 förstördes Norrskensflammans fastighet genom sprängning och eld. Vid röjningar på brandplatsen på Norrskensflammans grund anträffades den 19 mars 1940 under brandresterna i källaren avbränd stubintråd av ovanligt slag, nämligen till färgen vit. Sådan stubintråd hade dagen före branden av färiken Borgström inköpts i en järnaffär i Luleå. Vid köpet hade Borgström med sitt namn på notan kvitterat stubintråden. Genom teknisk besiktning konstaterades att på brandplatsen anträffad stubintråd var av samma slag som den av Borgström inköpta. Järnhandlaren hördes tvenne gånger och erkände vid det senare tillfället den 29 mars, att han försålt stubintråden och framtog även notan med Borgströms namn. I slutet av mars hördes några officerare på det regemente Borgström och Krendel tillhörde angående stubintråden. Den 16 april anställdes slutligen förhör med Borgström, som därvid fann för gott att erkänna sprängningen, om vilken han måste hava vetat att full bevisning förelåg mot honom men förnekade hela tiden, att han antänt brandbomberna. Jämväl Borgströms medbrottslingar togos i förhör. Det utreddes, att branden uppstått i två moment. *Dels* hade ett antal brandbomber antänts, placerade dels i trapphuset, ledande till andra och tredje våningen, där människor bodde och dels i ett inre rum. Samtliga som bodde i andra våningen omkommo under det att de, som bodde i tredje våningen endast i sista ögonblicket och genom egen rådhighet räddade livet, ehuru med brännskador. *Dels* hade ett antal av 7 å 8 sprängladdningar av trotyl anbragts i olika rum i bottenvåningen. Trotylladdningarna voro förenade med snellstubin till vilken i sin tur var fogad en krutstubin med en bränntid av 4 å 5 min. Trotylsprängningarna medförde ett ögonblickligt uppflammande av eld samtidigt i bottenvåningen och i andra våningen.

Brandbomberna hade åstadkommit en mycket kraftig, på cirka 2 kilometers håll synlig rökutveckling, vilket av ett stort antal arbetare vid en malmkaj iakttagits under 3 å 4 min. före explosionen. En av de i andra våningen omkomna hade enligt obduktionsprotokollet före döden inandats avsevärda kvantiteter rök och sot. Den av brandbomben utvecklade rökmängden **måste** således under åtskillig tid ha påverkat de sovande människorna, innan explosionen gjorde slut på deras liv. Vid själva explosionen, vilken hördes till malmkajen, slog eldslågor fram.

Interpellation. (Forts.)

Kriminaltekniska experiment ha utförts för att utröna, hur lång tid, som åtgick för att brandbomberna skulle kunna åstadkomma en rökutveckling så kraftig, att den på angivet sätt kunde iakttagas på flera kilometers håll. Dessa experiment visade, att brandbomberna ensamma knappast kunnat åstadkomma den iakttagna rökutvecklingen. Kriminaltekniska anstaltens föreståndare har uppgivit, att i gynnsammaste fall $1\frac{1}{2}$ min. skulle hava varit tillräckligt för anbringande och antändande av brandbomber i skilda delar av bottenvåningen. Vid försök åtgången 4 min. tills rök i nämnvärd omfattning trängde upp genom skorstenen, samt för åstadkommande av ett litet rökmoln ovanför huset åtgången 6 min. från brandsatsernas antändande. Hela tiden för rökmolnets åstadkommande blir således här $7\frac{1}{2}$ min. Till denna skall då läggas den tidrymd av 3 å 4 min., under vilken arbetarna iakttagit röken.

Kriminaltekniska anstalten har härvid utgått ifrån, att den senare omgången mordbrännare från början befunnit sig dolda inne i lokalerna och omedelbart kunnat börja sitt arbete; därest de kommit utifrån, måste man tillägga en minimitid av ytterligare 2 min. Den sammanlagda minimitiden skulle således bli cirka 10 min. eller dubbelt så lång som stubinträdens bränntid.

Kriminaltekniska anstalten har härvid räknat med en med lokalförhållandena väl förtrogen brandanstiftare, vilken kunnat i de kolmörka lokalerna anbringa och antända brandbomberna samt därefter förflytta sig igenom de lokaler, där trotylladdningar funnos anbragta och vars stubinträd redan skulle hava varit antänd. Sprängämnesexperterna ha vitsordat, att det varit förenat med uppenbar livsfara att uppehålla sig i nämnda lokaler, då trotylladdningarna exploderade.

De dömda ha erkänt, att de anbragt trotylladdningarna samt antänt stubinträden, men de ha bestritt, att de anbragt och antänt brandbomberna. De förklara, att de vid sprängsatsernas anbringande icke förmärkt någonting, tydande på brandsatsernas anbringande. Därest brandsatserna anbragts och antänts under det att de dömda uppehållit sig på platsen, måste de hava märkt detta, enär största brandbomben anbringats i trapphuset, som de sagt sig hava passerat vid utgåendet.

De dömda ha frikänts från påståendet att ha anbringat brandbomberna, och de ha även frikänts från påståendet, att trotylladdningarna skadat någon av de mördade eller åstadkommit brandverkan.

Såväl om de dömda ansågos ha medverkat till brandbombernas anbringande som om trotylen haft den spräng- och brandverkan, som åklagaren och experterna påstå, måste svarandena ha dömts till livstids straffarbete för mord eller mordbrand. De ha nu som bekant frikänts i dessa hänseenden och endast erhållit ett slags ordningsstraff för sprängning i hus, däri människor bodde. De ha alltså endast erhållit samma straff som det, vilket ådömes en ordinär kassaskåpsdynamitard. Domstolarnas utslag innebär, att mördarna eller mordbrännarna från Norrskensflamman alltjämt äro på fri fot. Någon spaningsverksamhet efter dessa har dock icke företagits. Det friande utslaget förutsätter, att domstolen godtagit de dömdas påstående, att andra personer helt oberoende av de dömda och utan dessas ringaste vetskap anbragt och antänt brandbomberna under tiden efter det de dömda lämnat huset och i god tid, innan trotylladdningarna exploderade.

Vid de första förhören uppgåvo de tre fänrikarna, att stubinträdens längd varit 2.5 meter, vilket motsvarar en bränntid av 4 å 5 min. De dömda ha sedermera velat öka på den angivna tiden så att den skulle uppgå till i stället 6 å 7 min. Av denna bränntid har dock enligt de dömdas skildring minst 1 min. åtgått för de dömda att lämna lokalerna och komma utom synhåll. Teorien om en andra omgång mordbrännare förutsätter vidare, att de personer, som anbringat

Interpellation. (Forts.)

brandbomberna, känt till de dömdas åtgöranden och omedelbart kunnat träda in på arenan liksom ock att de rimligtvis känt till stubinträdens längd och att de för ändamålet varit mycket väl lokaliserade på platsen. Av den förut angivna tidsberäkningen framgår, att tidsfristen för den senare omgången mordbrännare dock blir för kort. Förhandenvaron av två självständiga omgångar mordbrännare, av vilka den senare väl känner till den förras planer, men den förra är helt okunnig om den senares existens, ingår i domstolarnas förutsättningar för frikännandet. Kretsen av de personer, som ägde ingående kännedom om Norrskensflammans lokaliteter och som hade ingående kännedom om de dömdas planer, kan icke ha varit alltför omfattande. Det synes därför otänkbart, att en sådan andra omgång funnits utan att polisen fått någon som helst spaning på densamma.

Åklagaren har påstått, att sprängningen ensamt dels omedelbart söndersplitttrade golvet under de sovande människorna och dels åstadkom en övertändning av den sålunda söndersprängda fastigheten. Denna fråga kan bedömas dels med ledning av de iakttagna sprängverkningarna och dels med ledning av svarandenas erkännande om använda sprängämnesmängder. De erkända sprängämnesmängderna motsvara sannolikt en avsevärt lägre sprängämnesverkan än den använda men är dock fullt ut tillräcklig att åstadkomma de av åklagaren påstådda verkningarna. Sprängningen kändes såsom en skakning i angränsande hus och i ett av dessa rämnade spisen. Likartade eldslågor slogo omedelbart efter explosionen ut genom fönstren såväl i första som i andra våningen, varav alltså framgår, att trossbotten mellan första och andra våningen förstördes vid sprängningen så att första och andra våningen bildade ett gemensamt eldhav. De erkända sprängämnesmängderna utgjorde 2 kg trotyl fördelade på 7 eller 8 särskilda ställen, därav den största posten utgjorde $\frac{1}{2}$ kg. Trycket av nämnda största laddning har enligt vedertagna tabeller utgjort 60 ton per kvadratmeter eller för hela golvet i det rum, där två makar med deras minderåriga barn omkommo, 1,800 ton. Domstolarna ha utgått ifrån, att nämnda trägolv motstått denna belastning.

Enligt av anlitade sakkunniga framlagda diagram åtföljes en trotylexplosion regelmässigt av en s. k. efterexplosion bestående däri, att de vid explosionen alstrade förbränningsgaserna efteråt förbrinna. Dessa fenomen motsvara mynningsflamman vid eldvapen. Uti ifrågakvarande fastighet avbrändes med korta tids mellanrum 7 till 8 trotylladdningar. Verkningarna bli således, att genom explosionerna undan för undan golv och väggar söndertrasas samt golvfyllning, tryckfärg och dyl. kringkastas, varefter med olika mellanrum efterexplosioner inträda. I lokalen funnos dessutom eldhårdar i form av koksstycken i värmepanna o. dyl. Av de dömda yttrade t. ex. Borgström: »Han hade icke kunnat förstå annat än att branden uppstått genom sprängningen». Liknande yttranden avgåvos av de övriga. Domstolarna ha i sina utslag utgått ifrån, att sprängningen icke åstadkommit branden.

Därest branden icke förevarit, skulle stubinträdar och tändhattar, de senare av armémodell, genast ha anträffats på sprängningsplatsen. Den vita stubinträden hade som nämnts inköpts dagen förut på platsen, därvid Borgström med sitt namn signerat försäljningsnotan. Därest branden icke för en tid dolt stubinträden, måste upptäckten av förövarna ha skett omedelbart.

Efter branden ha de dömda på andra personer överfört sina tillgångar, varför utdömt skadestånd icke kunnat uttagas hos dem. De dömda, som ha förmögna föräldrar, ha därefter erbjudit målsägandena 10 % ackord.

Nyss har högsta domstolen enhälligt tillstyrkt nåd för de dömda fänrikarna och en viss presskampanj har sedan förts till deras förmån. Högsta Domstolens handlingssätt synes även böra ha som förutsättning att de dömda äro

Interpellation. (Forts.)

oskyldiga till själva mordbranden och att följaktligen det finns fler förbrytare som skulle befinna sig på fri fot. För min egen del har jag ansett det vara alldeles uteslutet att ett parallellattentat kunnat begås under de föreliggande omständigheterna. Under alla förhållanden har jag ansett det vara nödvändigt att frågan underställes rättsvårdens högste vårdares prövning. Klarhet bör skapas huruvida myndigheterna alldeles avskrivit ärendet i och med domstolsutslagen eller om några åtgärder vidtagits för att fullfölja utredningen och i så fall vilka. Regeringen har tidigare visat ett berömvärd intresse för att vinna klarhet över ogärningen. Då fullständig klarhet icke vunnits synes mig inte någon annan väg öppen än att rikta regeringens uppmärksamhet på frågans hittillsvarande behandling och det skick i vilket den nu befinner sig.

Jag hemställer därför om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande spörsmål:

Har från regeringens sida, sedan målet mot de ansvariga för attentatet mot Norrskensflamman avdömts, några åtgärder vidtagits för att bringa klarhet i de i samband med målet ouppklarade frågorna?

Om så icke är fallet, ämnar statsrådet vidta några åtgärder med syfte att åstadkomma en fullständigare utredning, som kan bringa samtliga ansvariga för attentatet till laga näpst?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Lindberg** i Stockholm, som anförde: Herr talman! En norrlandskommun har den 17 okt. innevarande år beslutat anslå ett mindre belopp till sitt hemvärnsområde. Över detta beslut ha sedermera besvär hos länsstyrelsen anförts av kommunalnämnsordföranden med yrkande att beslutet måtte upphävas. Klaganden hävdar att fullmäktige genom anslagets beviljande överskridit sin befogenhet och framhåller, att hemvärnets verksamhet är att anse som en statens angelägenhet.

Här berörda aktuella fall ger mig anledning framhålla följande.

Vid 1942 års riksdag ha väckts två likalydande motioner (I: 77 och II: 99), vari hemställdes om sådan ändring av gällande kommunalförfattningar, att kommun berättigades att anslå medel till hemvärnets verksamhet. I anledning härav har riksdagen under åberopande av konstitutionsutskottets utlåtande i ämnet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av frågan. I nyssnämnda utlåtande har förutsatts, att kommunernas befogenheter med avseende på andra grenar av lokalförsvaret ävenledes komme under omprövning vid denna utredning.

Frågan har sedermera hänskjutits till 1941 års hemortsförsvarsakkunniga för avgivande av förslag.

I detta sammanhang må även nämnas, att chefen för armén i skrivelse till Kungl. Maj:t redan 30 aug. 1941 hemställde om undanröjande av de lagliga hindren för kommunernas rätt att bevilja anslag till hemvärdet.

I hemortsförsvarsakkunnigas förslag till folksskyddslag sägs i 1 §, 1 mom. bl. a., att folksskyddet, i vilket hemvärdet ingår såsom en del, utgör en statlig-kommunal försvarsorganisation.

Med denna formulering av folksskyddslagen skulle kommunernas här ifrågavarande rätt och skyldighet fått sin lösning.

Då det emellertid numera synes klarlagt, att de sakkunnigas förslag be-

Interpellation. (Forts.)

träffande hemvärnets inordnande i folkskyddet icke kommer att fullföljas, kvarstår frågan alltjämt olöst.

Med anledning av vad ovan anförts får jag härmed hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att snarast möjligt bringa frågan om rätt för kommun att anslå medel till hemvärnets verksamhet till sin lösning?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 479, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 480, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens geotekniska institut m. m.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.24 e. m.

In fidem
Sune Norrman.